

Bakgrunn for utredningsprogram

Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning

Lebesby og Tana kommuner i Finnmark

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver Grenslandet AS
Referanse 201700703, 201702928
Dato 24. oktober 2018

Ansvarlig Arne Olsen/Siv Sannem Inderberg
Saksbehandlere Mathilde Berg/Frode B. Johansen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Grenselandet AS - Melding om Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Lebesby og Tana kommuner, Finnmark fylke.

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Behandlingsprosessen	3
2.1	Høring.....	3
2.2	Møter	4
2.3	Konsultasjoner.....	4
3	NVEs vurdering.....	5
3.1	Tiltaksbeskrivelse	6
3.1.1	Forholdet til andre planer	6
3.1.2	Infrastruktur	6
3.1.3	Nettilknytning.....	7
3.2	Prosess og metode	9
3.2.1	Grenseoverskridende virkninger	9
3.2.2	Naturmangfoldloven.....	10
3.2.3	Samiske folkerettslige rettigheter	11
3.2.4	Valg av utreder	11
3.2.5	Fleksibilitet og endringer i utbyggingsløsning	12
3.3	Tiltakets virkninger for miljø og samfunn.....	12
3.3.1	Landskap og visuelle virkninger	12
3.3.2	Kulturminner og kulturmiljø	13
3.3.3	Friluftsliv og ferdsel	14
3.4	Naturmangfold.....	15
3.4.1	Kartlegging av naturmangfold - Prosess og metode.....	15
3.4.2	Naturtyper og vegetasjon.....	15
3.4.3	Fugl.....	16
3.4.4	Andre dyrearter.....	16
3.4.5	Samlet belastning	16
3.4.6	Sammenhengende naturområder med urørt preg.....	17
3.5	Forurensning (støy, skyggekast og annen forurensning).....	17
3.5.1	Støy og skyggekast.....	17
3.6	Nærings- og samfunnsinteresser.....	17
3.6.1	Verdiskapning	17
3.6.2	Reiseliv og turisme.....	18
3.6.3	Luftfart og kommunikasjonssystemer	18
3.7	Reindrift	18
3.7.1	Tradisjonell kunnskap og medvirkning fra berørt reinbeitedistrikt	18
3.7.2	Arealbrukskart	19
3.7.3	Virkninger for nabo-distrikter.....	19
3.7.4	Merarbeid	19
3.7.5	Arbeidsplasser og økonomi	20
3.7.6	Kostnadsdekning	20
3.7.7	Utredninger knyttet til veier	20
3.7.8	Utredninger av nye kraftledningstraseer	20
3.8	Samisk utmarksbruk	21
3.9	Annen arealbruk	21
3.10	Annet.....	22
3.10.1	Helsevirkninger	22
3.10.2	Fond.....	22

3.10.3	Nedleggelse av anlegget	22
3.10.4	Klimaregnskap	23
3.10.5	ROS-analyse	23
3.10.6	Handelskonsesjon	24
4.	Innkommne merknader	24
4.1	Lokale myndigheter	24
4.2	Regionale myndigheter	26
4.3	Sentrale myndigheter	31
4.4	Finske instanser	33
4.5	Nettselskaper	36
4.6	Tekniske instanser	37
4.7	Reinbeitedistrikt	37
4.8	Interesseorganisasjoner, bydelag mm.	41
4.9	Privatpersoner/grunneiere//andre	53

1 Innledning

Grenselandet AS meldte den 12.5.2017 Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Lebesby og Tana kommuner, Finnmark fylke, i medhold av plan- og bygningsloven. Vindkraftverket er planlagt med en installert effekt på inntil 800 MW. I planområdet er det planlagt å bygge 100 til 267 vindturbiner, hver med en installert effekt på 3-8 MW. Antatt årlig produksjon fra vindkraftverket er estimert til ca. 3,4 TWh.

Produksjonen fra vindkraftverket planlegges tilknyttet nettet gjennom bygging av en ny kraftledning til Statnetts meldte transformatorstasjon i Adamselv og gjennom en ny kraftledning frem til transmisjonsnettet i Finland.

NVE gjennomførte offentlig høring av meldingene om vindkraftverket og nettilknytning høsten 2017. På grunnlag av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, tiltakshavers forslag til utredningsprogram, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, har NVE fastsatt utredningsprogram for tiltaket.

Utredningsprogrammet er inndelt tematisk og inneholder krav til hvilke utredninger som skal gjennomføres og fremgangsmåte for arbeidet, før det kan søkes om konsesjon. Det skal utarbeides en egen fagrapport som omhandler nettilknytningen, og virkningene av nettilknytningen skal omfattes i denne utredningen for temaene som er fastsatt i programmet. I tillegg gjelder de spesifikke kravene som er satt under temaet «Nettilknytning» i utredningsprogrammet.

Søknad og fagrapporter skal oversettes til nordsamisk og finsk.

Utredningsprogrammet følger i eget brev til tiltakshaver.

I dette notatet vurderer NVE de utredningskravene som er innkommet i høringsperioden og andre krav NVE mener må inkluderes i programmet.

Utredningsprogram og notatet «Bakgrunn for utredningsprogram», er oversatt til nordsamisk og finsk. Dersom det ikke er samsvar mellom norsk versjon og oversettelsene, er det den norske versjonen som gjelder.

2 Behandlingsprosessen

NVE har behandlet meldingen etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger av 1.7.2017.

2.1 Høring

Meldingene ble sendt på høring den 23.8.2017 med høringsfrist den 6.11.2017. Høringsfristen ble senere utsatt til 31.12.2017.

Følgende instanser/organisasjoner fikk meldingene til uttalelse/orientering: Avinor AS, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) - Region Nord, Finnmark fylkeskommune, Finnmarkseiendommen (FeFo), Finnmarkskommisjonen, Folkehelseinstituttet, Forsvarsbygg, Fortidsminneforeningen i Finnmark, Forum for Natur og Friluftsliv Finnmark, Friluftslivets Fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Fylkesmannen i Finnmark, Fylkesmannen i Finnmark – Reindriftsforvaltningen, Gohtegeatter/Samenes Naturressursforbund v/Thoralf Henriksen, Hammerfest EnergiNett AS, Karasjok kommune - Kárásjoga gielda, Klima- og miljødepartementet, Kystverket, Landbruksdirektoratet – Alta, Lebesby kommune, Luftfartstilsynet, Luostejok Kraftlag SA, Mattilsynet, Meteorologisk institutt, Miljødirektoratet, Miljøstiftelsen Bellona, Mobile Norway AS,

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Natur og Ungdom, Naturvernforbundet i Finnmark, NHO Reiseliv, NHO Reiseliv Nord-Norge, Norges Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund Finnmark, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Skogeierforbund, Norkring AS, Norkring AS v/Terje Nordtorp, Norsk institutt for by- og regionforskning, Norsk Ornitologisk Forening, Norske Kveners Forbund, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Norskog, Nordkyn Kraftlag SA, Olje- og energidepartementet, Porsanger kommune - Porsánjggu gieldda, Protect Sápmi, Repvåg Kraftlag SA, Samediggi/Sametinget, ST1 Norge Automat AS, Statens Strålevern, Statens vegvesen - region nord, Statnett SF, Tana kommune - Miljø- og Næringsavdelingen, Telenor Kabelnett, Varanger Kraftnett AS, WWF Norge AS, Zero Emission Resource Organisation AS, Ifjordfjellet / Siskit Corgas ja Lagesduottar reinbeitedistrikt (RBD 13), Karasjok østre sone / Karasjoga Nuorttabealli reinbeitedistrikt (RBD 17), Nordkinnhalvøya / Corgas/Oarje Deatnu (RBD 9), Spiertanjarga / Spiertagaisa reinbeitedistrikt (RBD 14 A), Spiertanjarga/Børselvfjellet reinbeitedistrikt (RBD 14).

Fordi tiltaket kan ha grenseoverskridende virkninger til Finland, ble meldingene også sendt på høring i tråd med Espoo-konvensjonen ved Miljöministeriet i Finland og Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen ved Fylkesmannen i Finnmark. Det er Miljødirektoratet som er det norske kontaktpunktet for Espoo-konvensjonen.

2.2 Møter

NVE arrangerte offentlig møte på Kunes skole i Lebesby kommune den 18.9.2017 og på Sirma grendehus i Tana kommune den 19.9.2017 og 22.11.2017. På møtene orienterte NVE om konsesjonsbehandlingen av meldingene og tiltakshaver orienterte om prosjektet og forslag til utredningsprogram. NVE avholdt den 18.9.2017 og 19.9.2017 orienteringsmøter for lokale og regionale myndigheter på hhv. Kunes skole og i rådhuset i Tana kommune.

I henhold til Espoo-konvensjonen, arrangerte Miljöministeriet i Finland offentlig møte om saken i Utsjoki den 8.11.2017. Her deltok også tiltakshaver og representanter fra NVE.

2.3 Konsultasjoner

Konsultasjon med reinbeitedistriktene 13 og 14 A ble avholdt den 19.9.2017. Virkninger av Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytninger for reindriften ble diskutert. Reinbeitedistriktene er påvirket av mange typer inngrep og ferdsel. De to største enkeltinngrepene er vannkraftutbyggingen i Adamsfjord for Reinbeitedistrikt 13 og skytefelt for Reinbeitedistrikt 14 A. I tillegg er det andre vannkraftverk og aktivitet i tilknytning til hytter, camping og hundekjøring i beiteområdene. Reinbeitedistriktene ba om at det lages et kart som viser de samlede inngrepene i de berørte områdene. Dette er viktig for å kunne vurdere de kumulative virkningene. Det ble understreket at det er viktig med tilstrekkelig kunnskap om reindriften og samiske tradisjoner (inkludert samisk språk) for å kunne vurdere virkninger som de foreliggende planene kan ha for reindriften. Reinbeitedistriktene forutsetter at grunnleggende prinsipper for involvering og gode prosesser følges. Protokollen fra konsultasjonen ble godkjent 25.04.2018.

Konsultasjon med reinbeitedistrikt 9 ble avholdt den 21.11.2017. Virkninger av Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytninger ble diskutert. Reinbeitedistrikt 9 har over ti års erfaring med vindkraftverk i sine beiteområder fra Kjøllefjord vindkraftverk på Nordkynhalvøya, og ønsker at denne kunnskapen inkluderes i reindriftsutredningen til Davvi vindkraftverk. Reinbeitedistrikt 9 ønsker å bli inkludert i utredningsarbeidet for Davvi vindkraftverket, for å kunne bidra med sin kunnskap om reindrift i området, og ikke minst med sin erfaring med vindkraftverk i reindriftsområder. Reinbeitedistrikt 9 ønsker at det nyeste arealbrukskartmaterialet til distriktet fra

2016 legges til grunn i konsekvensutredningen. Reinbeitedistrikt 9 viser til at de per i dag har problemer med at Reinbeitedistrikt 13 sine reinflokker trenger inn på Reinbeitedistrikt 9 sitt vinterbeiteområder, særlig under høstflyttingen. Dette problemet mener de vil forsterkes betydelig ved eventuell etablering av Davvi vindkraftverk, på grunn av unnvikelsen de mener vindkraftverket vil medføre. Som avbøtende tiltak krever Reinbeitedistrikt 9 et ca. 9 mil langt skillegjerde på grensen mellom de to reinsognene. Protokollen fra konsultasjonen ble godkjent 19.1.2018.

Konsultasjon med Goahtegearret Samenes Naturressursforbund og Leavvajoga ja Rásttegeáissá Sámesiida ble avholdt den 21.11.2017. Organisasjonene er bekymret for at vindkraftverket med tilhørende veier og nettilknytninger vil fragmentere området, og de ønsker at området skal forbli urørt, spesielt med hensyn til at fremtidige samiske generasjoner kan bruke området slik som deres forfedre har gjort innen reindrift og øvrig tradisjonell samisk naturbruk som bl.a. jakt, fangst og fiske, og slik det brukes av samene i dag. Protokollen fra konsultasjonen ble godkjent 11.12.2017.

Konsultasjon med Sametinget ble avholdt den 29.5.2018 og 21.8.2018. Sametinget viser til at det i planområdet til vindkraftverket og kraftledningene er et gjennomgående høyt potensial for funn av fangst- og reindriftsrelaterte kulturminner, og at de ønsker å gjennomføre befaringer mht. kulturminneundersøkelser jf. § 9 i kulturminneloven. De opplyser om at de er i dialog med tiltakshaver om dette. Videre er Sametinget særlig opptatt av at det utredes hvilken betydning tiltaket vil ha for samisk tro og tradisjon, og viser til at både dette og kulturminner har sammenheng med den historiske og nåværende samiske utmarksbruken og reindriften i området. Sametinget presiserer også at tiltaket vil ha store virkninger for reindrift, og at også virkninger for nabo-distrikter må utredes med hensyn til ringvirkninger/unnvikelse. Sametinget mener at samisk utmarkbruk må utredes som et eget tema. Videre påpeker Sametinget at det er viktig at tradisjonell kunnskap inkluderes i utredningene, og at reinbeitedistriktene må inviteres til å delta i utredningsarbeidet og på befarings i området. Sametinget kan ut fra fremlagt informasjon ikke stille seg bak prosjektet, og ber NVE om å anmode tiltakshaver om at prosjektet trekkes.

Protokollen fra konsultasjonen ble godkjent den 24.8.2018. Sametinget gir sin tilslutning til utredningsprogrammet, under følgende forutsetninger;

«Dersom det underveis i prosessen fremmes nye forslag til nettilknytningstraseer som avviker vesentlig fra opprinnelig meldte traséalternativ, skal NVE konsultere Sametinget om eventuelt behov for om den nye løsningen skal meldes før det kan sendes inn en søknad.

Søknad om nettilknytning for Davvi vindkraftverk skal høres parallelt med søknad om vindkraftverket. Eventuelle tilleggsutredninger kan høres separat.»

3 NVEs vurdering

I utredningsprogrammet spesifiserer og avgrensner NVE utredningskravene for direkte og indirekte virkninger for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er beslutningsrelevante. Intern infrastruktur, dvs. kabler fra hver enkelt vindturbin til en felles transformator for vindkraftverket, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veier og atkomstvei (herunder behov for anleggsvei for bygging av ledningen og transformator), massetak/deponier, mellomlagringsplasser av turbinkomponenter, større anleggsplasser, kai og ilandføringsanlegg mv. omfattes også av utredningsprogrammet.

Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter det fastsatte utredningsprogrammet gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om det meldte vindkraftverket med tilhørende nettilknytning bør etableres eller ikke.

Nedenfor er innkomne uttalelser kommentert der NVE mener det er behov for avklaringer og/eller presiseringer, herunder kommenteres eventuelle krav fra høringsinstanser som ikke er tatt med i utredningsprogrammet. I de tilfeller der NVE mener at innspill fra høringsinstansene er dekket av kravene i tiltakshavers foreslåtte utredningsprogram, er innspillene i hovedsak ikke gjengitt eller kommentert.

3.1 Tiltaksbeskrivelse

3.1.1 Forholdet til andre planer

Finnmark fylkeskommune viser til regional vannforvaltningsplan for Finnmark. Planen skal legges til grunn for all virksomhet og planlegging, jf. vannforskriften § 29. I tillegg påpeker fylkeskommunen og Fylkesmannen i Finnmark at også vannforskriften § 12 skal vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet, eller ved inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Finnmark fylkeskommune påpeker at planforslag som er i strid med godkjent vannforvaltningsplan og kravene i vannforskriften § 12, kan gi grunnlag for vurdering om det skal fremmes innsigelse. Fylkesmannen i Finnmark påpeker at det i forslag til utredningsprogram ikke er lagt opp til vurderinger etter vannforskriften.

Når det gjelder regional vannforvaltningsplan for Finnmark, viser vi her til kulepunkt én og fire under «Forholdet til andre planer». NVE legger til grunn at tiltakshaver omtaler regionale planer for tiltaksområdet og angir hvilke offentlige og private tiltak som vil være nødvendig for gjennomføringen av tiltaket. NVE viser videre til kulepunkt fire under «Prosess og metode», og forventer at tiltakshaver tar kontakt med regionale myndigheter i utredningsarbeidet. Når godkjente regionale planer foreligger vil disse inngå i grunnlaget for NVEs behandling av enkeltprosjekter. Konesjonsmyndigheten må imidlertid alltid foreta en konkret vurdering, og også vektlegge andre forhold enn de hensyn som i planene er vektlagt ut fra regionale vurderinger og prioriteringer.

Når det gjelder krav knyttet til vannforskriften § 12, viser NVE til temaene «Naturtyper og vegetasjon» og «Andre dyrearter» i utredningsprogrammet, som også skal innebefatte arter og naturtyper i vann, på lik linje med terrestriske arter. Videre viser vi til kulepunktene under temaene «Drikkevann» og «Annen forurensning», hvor det settes krav om vurderinger av virkninger for drikkevann- og reservedrikkevannskilder, og hvor sannsynligheten for uforutsette hendelser og uhell skal vurderes. Etter NVEs vurdering er disse utredningskravene tilstrekkelige for avdekke eventuelle påvirkninger i berørte vannforekomster. Dersom konsekvensutredningen avdekker påvirkninger i vann i en slik grad at miljøtilstanden i vannforekomsten kan bli forringet, vil NVE gjøre en vurdering etter vannforskriften § 12 i forbindelse med konsesjonsbehandlingen av tiltaket.

NVE mener det på nåværende tidspunkt ikke vil være behov for ytterligere kartlegging av vannforekomster jf. vannforskriften § 12. Skulle det eventuelt bli behov for ytterligere opplysninger og/eller utredninger i behandlingen av søknaden med konsekvensutredning, har NVE anledning til å be om tilleggsutredninger og/eller tilleggsøknader.

3.1.2 Infrastruktur

Fylkesmannen mener at håndtering og nyttiggjøring av overskuddsmasser må synliggjøres i utredningen. NVE vil her vise til kulepunkt fire under «Infrastruktur» hvor det stilles krav om at behov uttak av masser i forbindelse med bygging av atkomstvei, oppstillingsplasser og internveier skal beskrives og illustreres på kart. Etter NVEs vurdering er disse kravene tilstrekkelige.

3.1.3 Nettilknytning

Grenselandet har meldt ett nettilknytningsalternativ mot nord og Adamselv, og to alternativer sørøst mot Finland. NVE har i utredningsprogrammet satt følgende krav når det gjelder nettilknytning;

«Forslagsstiller kan ikke uten videre ta ut alternative nettilknytninger fra utredningsarbeidet. Forslagsstiller skal redegjøre for de alternativene som er vurdert og gjennomføre en «utredning av relevante og realistiske alternativer», jf. konsekvensutredningsforskriften § 19 annet ledd. Dersom forslagsstiller finner nye aktuelle trasealternativer gjennom utredningsarbeidet, skal disse utredes og vurderes i tråd med konsekvensutredningsforskriften.»

Sametinget har gitt tilslutning til den ovennevnte teksten, men kun under følgende forutsetninger:

«Dersom det underveis i prosessen fremmes nye forslag til nettilknytningstraseer som avviker vesentlig fra opprinnelig meldte traséalternativ, skal NVE konsultere Sametinget om eventuelt behov for om den nye løsningen skal meldes før det kan sendes inn en søknad.

Søknad om nettilknytning for Davvi vindkraftverk skal høres parallelt med søknad om vindkraftverket. Eventuelle tilleggsutredninger kan høres separat».

Statnett påpeker at det ikke er kapasitet til økt produksjon i Øst-Finnmark i dagens nett, og at tiltakshaver i meldingen har forutsatt omfattende nettforsterkninger som per i dag ikke er besluttet. Statnett har ikke gjort analyser og vurderinger av om de skisserte nettforsterkningene er tilstrekkelige eller de mest hensiktsmessige tiltakene for at prosjektet kan knyttes til nettet på en driftsmessig forsvarlig måte. Statnett understreker at videre nettutvikling i Norge og Finland, og valg av tilknytningspunkt, må vurderes i sammenheng. Når det gjelder den skisserte løsningen med både nettilknytning mot det norske og finske nettet, peker Statnett på at gevinsten av å ha en slik tilknytning til begge systemene må vurderes opp mot den totale merkostnaden for en slik løsning. Statnett forventer at Nord-Norge vil være et overskuddsområde også i fremtiden. Dette innebærer at økt kraftoverskudd i Finnmark vil gi økt flyt både internt i og ut av Nord-Norge, og økt langtransport av kraft, med tilhørende økte nettap. Statnett ber om at dette inngår i vurderingene. Muligheten for å knytte til mer produksjon i Finnmark må ses i sammenheng med øvrige planer om nye vind- og vannkraftprosjekter i Nord-Norge. I tillegg til de to vindkraftverkene som har konsesjon i Øst-Finnmark, er det en lang rekke andre planlagte kraftverk som er meldt, har søkt konsesjon, fått konsesjon eller er under bygging både i Finnmark og lenger sør i dagens elspotområde NO4. Statnett ber om at konsesjonsmyndighetene vurderer Davvi vindkraftverk opp mot øvrige planer. Det bygges i dag ut store mengder kraftproduksjon med begrenset reguleringsevne. Statnett ser systemutfordringer ved å knytte til et omfattende volum av ny produksjon under slike forutsetninger. De ber derfor NVE om å gjøre tiltakshaver allerede nå oppmerksom på at Statnett legger til grunn at funksjonskravene til ny vindkraft i henhold til FoS § 14 og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) følges.

Når det gjelder nettilknytningene, mener Finnmark fylkeskommune at det bør tilstrebes kortest mulig overføringslinjer mellom vindkraftverket og transmisjonsnettet. Fylkeskommunen ber om at utredningen synliggjør hvordan en utbygging vil belaste transmisjonsnettet, og hvilke kapasitetsutfordringer som er i dagens nett. Videre må det belyses hvordan prosjektet påvirkes av utbyggingen av transmisjonsnettet i Finnmark, og hvilke alternativer som eventuelt finnes dersom Statnett ikke forlenger transmisjonsnettet til Øst-Finnmark.

Fylkesmannen i Finnmark mener utredningene bør vurdere hvor stor betydning tiltaket vil ha for å bedre forsyningssikkerheten i fylket. Videre bør det utredes hvilken kraftledningstrasé som gir best mulig effekt på forsyningssikkerheten. Fylkesmannen ber om at Davvi vindkraftverk med nettilknytning sees i sammenheng med den prosessen Statnett kjører separat med utbygging av 420 kV transmisjonsnett i Finnmark. Videre mener Fylkesmannen at utredningen må synliggjøre hvordan en utbygging av Davvi vindkraftverk vil belaste transmisjonsnettet (420 kV-nettet) og hvilke kapasitetsutfordringer det er på dette nettet, herunder flaskehals. Fylkesmannen påpeker at den finske parten i tiltaket, ST1, ikke har startet noen konsesjonsprosess for utbygging av nettet i Finland.

NVE er enig med Statnett, Finnmark fylkeskommune og Fylkesmannen i Finnmark i at det er store utfordringer i overliggende nett for å kunne håndtere den mengden energi som Davvi vindkraftverk vil kunne produsere. NVE vil be om at kapasitetsforholdene og behov for tiltak i overføringsnettet skal utredes. Herunder forventes en utredning om hvilke nye ledninger tiltaket er avhengig av og hvilke flaskehals i transmisjonsnettet lengre sør i Norge og Finland som må utbedres som følge av tiltaket.

Varanger Kraftnett AS viser til at Statnett har arbeidet med en utredning av nettstruktur på nordkalotten i flere omganger, senest ved rapporten «Kraftsystemet i Finnmark. Analyse av behov og tiltak etter 2020» i 2016. Varanger Kraftnett mener derfor at det må vurderes om vindkraftverket skal tilknyttes transmisjonsnettet som en produksjonsradial inn til Adamselv, og at transmisjonsnettet bygges ut etter konklusjonen i rapporten, hvor det heter at det i de fleste scenarier er best samfunnsøkonomisk å bygge ny 420 kV-ledning fra Finland til Varangerbotn, og fra Varangerbotn via Adamselv og Lakselv til Skaidi. NVE mener at dette punktet er ivaretatt i utredningsprogrammet, ved at NVE ber om at kapasitetsforhold og behov for tiltak i overføringsnettet skal utredes.

Til orientering har NVE mottatt en søknad fra Statnett om dispensasjon fra plikten til å bygge en ny 420 kV kraftledning for å tilknytte ny vindkraft i Øst-Finnmark. Denne søknaden legger til grunn plikten til å knytte konsesjonsgitt vindkraftproduksjon til nettet. Ny produksjon eller nytt forbruk utover det som er lagt inn i forutsetningene for søknaden fra Statnett, vil kunne endre på beslutningen om å søke fritak. Statnett er derfor tydelige på at søknaden kun gjelder en midlertidig dispensasjon.

NVE er kjent med at Statnett er i gang med et større arbeid med en nordisk nettutviklingsplan sammen med Svenska Kraftnett og Fingrid. Denne planen skal være ferdig i 2019. Her utredes bl.a. virkningene for det nordiske elnettet ved nytt stort forbruk eller produksjon i nordområdene. Statnett vil også legge frem en nettutviklingsplan for Norge i 2019. Davvi vindkraftverk er så stort at det vil være av vesentlig betydning å klargjøre hvilke konsekvenser dette kan få for det norske og finske nettet. NVE mener derfor at Statnetts planlagte utredninger som skal ferdigstilles i 2019, må legges til grunn for å vurdere virkningene av Davvi vindkraftverk.

Det vises til de meldte traseene for nettilknytning til Finland. De finske høringsinstansene antar at begge traseene vil ha negative virkninger for miljø, og mener derfor at det bør utredes flere alternative traseer og grensekryssningspunkter. Høringsinstansene mener at planleggingen av slike grensekryssende kraftledninger bør gjøres i felleskap, og at også konsekvensutredningen bør være et felles foretagende. Fingrid Oyj, som er det finske allmennaksjeselskapet med ansvar for bl.a. planlegging og utbygging av det finske kraftnettet, uttaler at tilknytning av et prosjekt av denne størrelsen til det finske nettet i Lappland, vil kreve omfattende opprustning av kraftnettet i Nord-Finland og lenger sør. De opplyser om at det vil bli utredet nettilknytninger i forbindelse med utarbeidelsen av ny regional arealplan for Nord-Lappland, og at Norge, i juli 2017, skal være orientert om at de er i gang med denne regionale planen. Fingrid vil følge opp med ytterligere informasjon om denne saken senere. Fingrid opplyser videre om at det er Arbets- og næringsministeriet som gir tillatelser til grensekryssende overføringsforbindelser. Fingrid skriver at vindkraftpotensialet i Nord-

Norge, og det behovet som en ev. grensekryssende overføring som følge av vindkraftverk vil medføre, bør utredes som en del av nettplanleggingsprosessen for Østersjøområdet og Norden. Videre skriver de at det i utredningsarbeidet bør tas i betraktning at begrensningene forårsaket av nettets kraftbalanse bestemmer nettets overføringskapasitet. De tekniske egenskapene til kraftverkene har derfor en vesentlig innvirkning på hvilke kraftmengder som kan tilknyttes.

Finlands naturskyddsförbund ber om at det utredes hvordan tiltaket vil påvirke vindkraftinvesteringer i nærheten av kraftledningene. Landskapsförbundet i Lappland ber om at kraftledningenes virkninger på finsk side utredes. Videre påpeker de at kraftledningstraseene må vurderes i lys av utarbeidelsen av ny regional arealplan for Nord-Lappland 2040, og de påpeker at Fingrid, ifølge elmarkedsloven, har ansvaret for kraftnettet og nettutbyggingen.

NVE er enig i at det er nødvendig å se nettilknytningen på begge sider av grensen som en helhet. NVE vil derfor be om at løsninger på finsk side også beskrives i utredningen, og at disse sees i sammenheng med utarbeidelsen av ny regional arealplan for Nord-Lappland. Systemtekniske begrensninger i kraftnettet i Finland skal inkluderes i vurderingene. Hvorvidt tiltaket vil påvirke vindkraftinvesteringer i nærheten av kraftledninger på finsk side, mener NVE er et tema som bør vurderes av finske energimyndigheter i forbindelse med en eventuelle søknadsprosess for nye ledninger i Finland.

Fylkeskommunen i Finnmark ber i sin uttalelse om at det synliggjøres i hvilke grad Davvi vindkraftverk avhenger av utbygging av nett på finsk side av grensa, og hvilke konsekvenser det vil ha dersom prosessen i Finland ender i et avslag. Dette påpekes også av Fylkesmannen. NVE er enige i at dette bør belyses, og vil derfor inkludere et punkt om dette i utredningsprogrammet. I tillegg mener NVE det er viktig å utrede hvordan kraften kan distribueres dersom det ikke blir bygget nytt transmisjonsnett i Finnmark. NVE mener også at det skal utredes hvorvidt det er mulig å koble seg på Lakselv- Adamselv-ledningen med et påkoblingspunkt der produksjonsledningen fra Davvi vindkraftverk møter denne.

3.2 Prosess og metode

3.2.1 Grenseoverskridende virkninger

Tiltaket har grenseoverskridende virkninger mot Finland. NVE vil på dette grunnlag behandle en ev. søknad om Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i tråd med Espoo-konvensjonen artikkel 3, Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen, plan- og bygningsloven § 14-4 og forskrift om konsekvensutredninger § 21. Nedenfor følger en sammenfatning av høringsuttalelsene som har innkommet på grunnlag av Espoo-konvensjonen og Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen. Deretter følger NVEs vurdering av de innkomne utredningskravene.

Innspill fra interesser for grenseoverskridende virkninger

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen ved Fylkesmannen i Finnmark ber om konsekvensutredningene belyser de planlagte tiltakenes grenseoverskridende virkninger, herunder virkninger for friluftsliv. De påpeker også at konsekvensutredningene også må utrede grenseoverskridende virkninger for naturmangfold og støy. Grensevassdragskommisjonen ber også om at samiske urfolks rettigheter til å opprettholde og utvikle sitt språk og sin kultur utredes.

Det samiske museet SIIDA i Finland viser til kulturminner i Tana- og Utsjokiområdet. De påpeker at de arkeologiske objektene i høylandet ikke er godt nok kartlagt, og mener det er nødvendig med ytterligere kartlegging. Videre mener de at virkninger for kulturmiljøet, f.eks. samiske bosettinger, bør utredes. Det samiske museet SIIDA i Finland ber videre om at virkninger for Piastunturi villmarksområde F130 2003 i Natura-2000-nettverket og Kevo naturreservat utredes.

Finlands naturskyddsförbund ber om at virkninger for både fugl, herunder trekkfugl, og annen fauna, som jerv og fjellrev, utredes. Metsähallitus ber om at det utredes spesielt hvordan tiltaket kan påvirke rovfugler med store grenseoverskridende habitater. Når det gjelder kraftledningenes virkninger for fugl, ber Metsähallitus spesielt om utredninger knyttet trekkfugler som hviler på slettene i elvedalen om våren.

Finske høringsinstanser skriver at konsekvensutredningen også må omfatte virkninger for finske turist- og rekreasjonsområder. Flere av de finske høringsinstansene påpeker at Tanadalen og Tanaelva er viktig for turisme i Utsjoki.

Reindriftsforbundet Paliskuntain yhdistys i Finland påpeker at de to meldte kraftledningstraseene går igjennom reindriftsområdene Paistunturi og Kaldoaivi på finsk side, og ber om at virkninger for reindrift for finsk side utredes, og at lokale reindriftsdistrikt involveres i prosessen.

Flere av høringsinstansene i Finland ønsker også at det gjøres utredninger for samisk kultur og samiske naturnæringer.

NVE konstaterer at innspillene fra de finske interessene er knyttet til ulike grenseoverskridende tema, som kulturminner, friluftsliv, naturmangfold, verneområder, støy, turisme, reindrift og samisk kultur. NVE viser til tema «Grenseoverskridende virkninger» i konsekvensutredningsprogrammet. Her stilles det krav om at i de tilfeller vindkraftverket med tilhørende nettilknytninger kan gi virkninger i Finland og/eller for finske interesser, skal relevante utredninger gjøres også på finsk side av grensen. Vurderingene skal bygge på informasjon innhentet hos lokale, regionale og sentrale myndigheter i Finland, organisasjoner og fra næringene.

Prosess og metode

I høringsuttalelsene fra Finland fremmes det ønske å delta i konsekvensutredningene for tiltaket. Det presiseres at den finske offentligheten og finske myndigheter må holdes informert om utviklingen i prosjektet. De foreslår at det arrangeres workshops på finsk side under konsekvensutredningsarbeidet, og at det er viktig at samene inkluderes i dette. Grensevassdragskommisjonen ved Fylkesmannen i Finnmark forutsetter at lokalkunnskapen om området som befolkningen i Tanadalen har, må tas med i beslutningsgrunnlaget, og at det er god koordinering mellom landene i alle prosesser.

Vi viser til kulepunkt fire under «Prosess og metode», og forutsetter at tilsvarende prosess gjennomføres mot Utsjok kommune, finske myndigheter, det finske Sametinget og andre interesser. NVE forutsetter at det opprettes en samrådsgruppe. Gruppen skal bestå av representanter fra kommunene, berørte grunneiere/rettighetshavere og lokale norske og samiske organisasjoner/interessegrupper, herunder representanter fra lokalt og regionalt næringsliv. Tiltakshaver bør gjøre en vurdering av om det bør etableres en egen samrådsgruppe på finsk side, eller om representanter for finske interesser skal inviteres med i den norske samrådsgruppen.

3.2.2 Naturmangfoldloven

Flere høringsinstanser henviser til at tiltaket må vurderes iht. naturmangfoldloven. NVE legger til grunn at tiltakshaver i tilstrekkelig grad beskriver og vurderer tiltakets virkninger for naturmangfold ved å gjennomføre utredningskravene under temaet "Naturmangfold". Med bakgrunn i konsekvensutredningen, innkomne uttalelser og egne vurderinger vil NVE vurdere om saken er tilstrekkelig opplyst, jf. krav om kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8. Virkningene vil bli vurdert opp mot naturmangfoldloven, herunder §§ 4, 5, 9 og 10.

3.2.3 Samiske folkerettslige rettigheter

Når det gjelder reindriftens rettigheter, forventer flere høringsinstanser at konsekvensutredningen gjør rede for virkninger for reindrift, med hensyn til lovverkets bestemmelser om rettigheter for reindrift og urfolk, og at prinsippene om Free Prior and Informed Consent følges i denne saken. Prinsippene er basert på folkeretten gjennom den særskilte beskyttelsen samene har som urfolk gjennom ILO-konvensjonen nr. 169, og gjennom FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter art. 27 i menneskerettslovene.

Deatnogátte Sámiid Searvi /Tanabredden Sameforening viser til at tiltakshaver er pliktig til å søke enighet i form av konsultasjoner med reindriften og andre berørte brukere, og at dette innebærer at berørte samiske interesser skal involveres i en konsultasjonsprosess om utredningsarbeidet.

NVE konstaterer at den samiske reindriften er beskyttet av folkerettens urfolks- og minoritetsvern. NVE skal derfor vurdere søknader om vindkraftverk i samiske områder i lys av det vern samer har etter norsk rett og folkeretten. NVE legger til grunn at tiltakshaver i tilstrekkelig grad vil beskrive og vurdere tiltakets virkninger for reindrift og samisk utmarksbruk ved å gjennomføre utredningskravene under temaet med samme navn. I konsesjonsbehandlingen av vindkraftverk i samiske områder vurderes alltid negative virkninger for samiske interesser i lys av folkerettens minoritetsvern med de rammer det setter for hvilke tiltak som kan tillates. Utredningen av tiltaket skal ta sikte på å gi NVE, som beslutningsmyndighet, et grunnlag for å kunne foreta disse vurderingene.

Konsultasjonsplikten har sitt grunnlag og utspring i ILO-konvensjonen som Norge er folkerettslig forpliktet til å overholde. Gjennom konsultasjoner og rådgøring skal samene sikres innflytelse i prosesser og beslutninger som angår dem. NVE vil presisere at det er statlige myndigheter som har en plikt til å konsultere Sametinget og andre samiske interesser, og at tiltakshaver ikke er omfattet av konsultasjonsplikten.

Sametinget i Finland og Utsjok kommune ber om at man bruker Akwé: Kon-retningslinjene, jf. konvensjon om biologisk mangfold, artikkel bokstav 8 j. NVE vil her vise til at Akwé: Kon-retningslinjene skal gi veiledning til partene om anvendelsen av konvensjon om biologisk mangfold, artikkel 8 bokstav j. Retningslinjene er frivillige å følge og gir anbefalinger om hvordan utredning av et tiltaks konsekvenser for urfolk eller lokalsamfunn skal utføres. Som nevnt ovenfor, vil NVE behandle tiltaket i tråd med Espoo-konvensjonen. De nærmere kravene til gjennomføring av konsekvensutredninger følger av forskrift om konsekvensutredninger av 1. juli 2017. I forskriften § 21 er det bestemt at konsekvensutredningen skal «identifisere og beskrive [...] samisk natur- og kulturgrunnlag.» Samisk kultur er også en del av formålet med naturmangfoldloven av 19.6.2009, jf. § 1. Etter NVEs vurdering vil hensynet til de grenseoverskridende virkningene for samiske interesser og lokalsamfunn på finsk side være tilstrekkelig ivaretatt uten at Akwé: Kon retningslinjene anvendes direkte.

3.2.4 Valg av utreder

Flere høringsinstanser, herunder berørte reinbeitedistrikt, ønsker at konsekvensutredningen for reindrift utarbeides av reinbeitedistriktet selv, eller at reinbeitedistriktene inviteres med til å bestemme hvilken utreder som skal velges. Videre ønsker flere høringsinstanser at reindriften lokale og erfaringsbaserte kunnskap inkluderes og vektlegges i konsekvensutredningen. SNF/LRS og Sámiëana krever at NVE og Grenselandet AS, sammen med SNF/LRS og Sámiëana, skal bli enige om hvem som skal gjennomføre konsekvensutredningene for samisk utmarksbruk.

NVE har ikke hjemmel til å avgjøre hvilken fagutreder tiltakshaver skal benytte til de ulike utredningene. NVE vil her presisere at det er tiltakshavers ansvar å bruke fagmiljø med relevant og

tilstrekkelig kompetanse når det utarbeides fagutredninger til en søknad om konsesjon. Forøvrig viser NVE til kulepunkt tre under «Prosess og metode», hvor NVE krever at utredningene gjennomføres av kompetente fagmiljøer. Når NVE mottar en søknad om vindkraft med tilhørende konsekvensutredninger, sender vi dokumentene til aktuelle hørings- og orienteringsinstanser, og i løpet av høringsperioden arrangerer NVE et offentlig møte. Hensikten med høringsprosessen er bl.a. å få synspunkter på tiltaket og tilbakemeldinger på om tiltaket er tilstrekkelig utredet. På bakgrunn av bl.a. høringsuttalelsene, tar NVE stilling til om det skal kreves ytterligere utredninger av tiltaket og dets virkninger.

Når det gjelder utredninger for reindrift, må de, etter NVEs vurdering, forankres hos reindriftsnæringen og reindriftsmyndighetene. For å sikre inkludering av tradisjonell kunnskap i utredningene, bør det være særlig fokus på å tilrettelegge for aktiv medvirkning fra berørte reinbeitedistrikt. NVE vil anbefale tiltakshaver å gjennomføre grundige prosesser basert på gjensidig tillit og konstruktiv dialog. I konsesjonsprosessen bør tiltakshaver tilstrebe en løpende dialog med de aktuelle reinbeitedistriktene, og å fremskaffe erfaringsbasert kunnskap til bruk i konsekvensutredningen. NVE viser videre til *Fremgangsmåte* under temaet «Reindrift», hvor vi anbefaler at det opprettes et samarbeid med reindriftsnæringen og stiller krav om at berørte reinbeitedistrikt skal inviteres til å delta på befaring.

3.2.5 *Fleksibilitet og endringer i utbyggingsløsning*

La Naturen Leve viser til at det i meldingen om vindkraftverket fremgår at den endelige utbyggingsløsningen kan bli annerledes enn hva som er meldt med hensyn til turbintyper, antall og traseer for internveger. Foreningen mener dette medfører at de ikke har en reell mulighet til å vurdere naturinngrepenes omfang og virkninger, og at tiltakshaver etter at en eventuell konsesjon er gitt, kan forandre planer og traseer som ikke er i henhold til hva som er konsekvensutredet. La Naturen Leve mener derfor at NVE må kreve at de premissene som blir lagt til grunn for fagrapportene i konsekvensutredningene, skal være bindende for tiltakshaver i et ev. videre forløp.

NVE viser til kulepunkt to under «Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket», der det står at planområdet med infrastruktur skal beskrives og vises på kart. For at det planlagte vindkraftverket skal få en optimal utforming, er det viktig at det legges opp til fleksibilitet når det gjelder type, antall og detaljplassering av vindturbinene. Fleksibilitet er en nødvendig forutsetning for at tiltakshaver skal kunne følge teknologiutviklingen, utnytte konkurransemulighetene i leverandørmarkedet og optimalisere produksjonen i planområdet. Utredningene som skal gjennomføres skal baseres på den utformingen av vindkraftverket som tiltakshaver mener er mest sannsynlig. Skulle det eventuelt bli behov for ytterligere opplysninger og/eller utredninger i behandlingen av søknaden med konsekvensutredning, har NVE anledning til å be om tilleggsutredninger og/eller tilleggsøknader.

Ved en eventuell konsesjon vil det stilles vilkår om en detaljplan. Detaljplanen skal vise endelig utbyggingsløsning, herunder plassering av vindturbiner, adkomst- og internveier. Dersom detaljplanen avviker vesentlig fra opprinnelig omsøkt løsning, vil NVE kunne sende detaljplanen på høring. Detaljplanen skal godkjennes av NVE. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å konsekvensutrede en endelig utbyggingsløsning.

3.3 **Tiltakets virkninger for miljø og samfunn**

3.3.1 *Landskap og visuelle virkninger*

Flere høringsinstanser legger vekt på de visuelle virkningene av det planlagte vindkraftverket i sine uttalelser. Tana kommune ber om at vindkraftverket visualiseres fra Stánjanasčohkka/Stangnestind

eller Alggašvárri. NVE vil vise til kulepunkt tre under «Landskap» hvor det settes krav til at visualiseringer skal lages fra representative steder. Visualiseringene skal også omfatte adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygg og nettilknytning der dette vurderes som hensiktsmessig. NVE legger til grunn at fotostandpunkter velges ut etter anbefaling fra fagutreder for visualiseringer/landskap og i samråd med berørte kommuner. Det bes i utredningsprogrammet også om at tiltakshaver vurderer de forslagene til fotostandpunkt som er innkommet i høringsuttalelsene.

Fylkesmannen påpeker at landskapsanalyser skal utføres i tråd med beste tilgjengelige metodikk. Videre viser de til at tiltaket vil kunne sees fra Finland, og dette må inngå som en del av utredningen. Grensevassdragskommisjonen, Fylkesmannen i Finnmark og Miljøministeriet i Finland gjennom Espoo-konvensjonen ber også om at konsekvensutredningene belyser tiltakets, herunder kraftledningenes grenseoverskridende virkninger på landskap. NVE forutsetter at konsekvensutredningen også vurderer de visuelle virkningene for interesser på finsk side av grensen, og at vindkraftverket med tilhørende nettilknytninger visualiseres fra fotostandpunkter i Finland. Ved å gjennomføre vurderinger og visualiseringer i henhold til krav i konsekvensutredningsprogrammet vil tiltakshaver etter NVEs vurdering gi et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag vedrørende tiltakenes virkninger på landskap, herunder på finsk side av grensen. NVE viser her også til temaet «Grenseoverskridende virkninger» i utredningsprogrammet.

Tana kommune ønsker at det utredes om det er mulig at vindturbinene skifter farge etter årstidene for å redusere de visuelle virkningene. NVE er ikke kjent med at det finnes teknologi eller coating/maling som gjør at vindturbinene kan skifte farge etter årstidene. Ved en eventuell konsesjon til Davvi vindkraftverk vil NVE sette vilkår om at vindturbinene skal være hvite eller lys grå. Bakgrunnen for dette vilkåret er hensynet til flysikkerhet, jf. Luftfartstilsynets merkeforskrift. NVE viser forøvrig til «Fremgangsmåte» under temaet «Landskap». Etter NVEs vurderinger vil visualiseringene som gjøres iht. «Fremgangsmåte» og NVEs veileder gi et godt og realistisk inntrykk av vindkraftverket med tilhørende infrastruktur.

3.3.2 Kulturminner og kulturmiljø

Fortidsminneforeningen, Deatnogátte Sámiid Searvi /Tanabredden Sameforening og SNF/LRS og Sámičana ber om at samiske kulturminner kartlegges i planområdet og i influensområdet. Tana kommune ber om at symbolverdien av området for det samiske samfunnet utredes.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget finner det sannsynlig at det finnes ukjente automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet. I Finnmark fylkeskommunes og Sametingets potensialvurdering fremkommer det at det meste av planområdet, og nettilknytningstraseene har et høyt potensiale for fangst- eller reindriftsrelaterte kulturminner. Videre skriver fylkeskommunen at det er et middels potensiale for boplasser etc., særlig i tilknytning til nettilknytningstraseene. Finnmark fylkeskommune og Sametinget opplyser om at de vil ha en felles befarings i løpet av barmarksperioden 2018 før de kan gi sin endelige uttalelse.

NVE vil vise til vårt brev til Sametinget av 1.6.2015. I brev fra Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet av 27.11.2013, legger departementene frem nye rutiner for håndtering av undersøkelser i medhold av kulturminneloven § 9 i vindkraftsaker. Her fremkommer det at tidligere rutiner iht. «Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg» forbindelse med undersøkelsesplikten i medhold av kulturminneloven § 9 ble erstattet med nye rutiner fra og med 1.12.2013. De nye rutinenes innebærer i hovedsak at fylkeskommunen/Sametinget ved høring av melding skal vurdere om det er lavt, middels eller høyt potensiale for funn av automatisk fredete kulturminner i planområdet. NVE konstaterer at fylkeskommunen og Sametinget vurderer potensialet for automatisk fredete samiske kulturminner i området til høyt. NVE viser til *Fremgangsmåte* under

temaet «Kulturminner og kulturmiljø», hvor det står at i de tilfellene hvor potensialet for funn vurderes som høyt, skal tiltakshaver ta kontakt med fylkeskommunen og Sametinget for å bestille arkeologiske/kulturhistoriske registreringer før konsesjonsvedtak. Det vil si at undersøkelsene skal utføres parallelt med konsekvensutredningen av tiltaket.

Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag og Fortidsminneforeningen ber om at det utredes hvilken betydning immaterielle kulturminner og naturreligion har for den samiske befolkningen og hvilken kulturell verdi naturen har for det samiske samfunnet. Flere høringsinstanser viser spesielt til at Rástegáisá er et hellig sted i samisk religion, og at det er knyttet mye tro og tradisjon til fjellet. Etter Sametingets mening vil Davvi vindkraftverk virke skjemmende for Rástegáisá, jf. kulturminneloven § 3 og 4. Etter Sametingets vurdering, er det nødvendig å utrede samisk tro og tradisjon i området. Dette må gjøres av utreder med kjennskap til samisk språk, kultur, lokale samiske forhold, og som har kompetanse til å granske historiske kilder. Videre mener Sametinget at utredningen må inkludere både kildegransking og informasjonsinnhenting hos lokalbefolkningen.

Når det gjelder tiltakets virkninger for immaterielle kulturminner, herunder betydningen av Rástegáisá som et hellig sted i samisk religion, viser NVE til kulepunkt fem under «Kulturminner og kulturmiljø», hvor det skal utredes hvordan tiltaket kan påvirke immaterielle kulturminner, herunder hellige steder i planområdet og tilgrensende områder. Det skal foretas kildegranskninger og intervjuer for å fremskaffe opplysninger om tro- og tradisjon i og om området.

Videre viser vi til *Fremgangsmåte* under «Kulturminner og kulturmiljø», hvor det fremkommer at utredningen skal sees i sammenheng med utredningskravene under temaet «Samisk utmarksbruk».

Øyvind Johansen viser til at det forekommer kulturminner i strandsonen hvor det er planlagt kaianlegg i Kunes, og ber om at dette kartlegges. NVE vil her vise til kulepunkt to under «Prosess og metode», hvor det presiseres at virkningene av eventuelle kaier skal omfattes av utredningen, herunder virkninger for kulturminner.

Sametinget viser til at det er viktig at utreder benytter seg av en institusjon/konsulent med nødvendig faglig og kulturell kompetanse om samisk kultur og samiske kulturminner. NVE viser her til kulepunkt tre under «Prosess og metode», hvor NVE krever at utredningene gjennomføres av kompetente fagmiljøer.

NVE vil forøvrig vise til kulepunktene under temaet «Kulturminner og kulturmiljø» i utredningsprogrammet. Der står det blant annet at kjente automatisk fredete, vedtaksfredete og nyere tids kulturminner/kulturmiljø innenfor planområdet og nærliggende områder skal beskrives og vises på kart, og at direkte og visuelle virkninger av tiltaket skal beskrives og vurderes. Videre skal det redegjøres kort for hvordan virkninger for kulturminner kan unngås ved plantilpasninger.

3.3.3 *Friluftsliv og ferdsel*

Finnmark fylkeskommune og Fylkesmannen i Finnmark viser til at friluftinteressene i området er dårlig kartlagt, og ber om at virkninger for friluftsliv kartlegges.

NVE viser til kulepunktene under temaet «Friluftsliv og ferdsel» i utredningsprogrammet, hvor det bl.a. stilles krav om at det redegjøres for friluftsområder som berøres av tiltaket. Etter NVEs vurdering er virkninger for friluftslivet, herunder krav om kartlegging, ivare tatt her.

3.4 Naturmangfold

3.4.1 Kartlegging av naturmangfold - Prosess og metode

Fylkesmannen i Finnmark understreker at høyfjellsplatået som omfatter planområdet og deler av nettilknytning/vei er dårlig kartlagt med hensyn til naturmangfold. Flere høringsinstanser ber om at det gjøres en grundig kartlegging av naturmangfold for planområdet, inkludert kraftledningstraseene. NVE viser her til de krav som er satt under temaet «Naturmangfold», som bl.a. omfatter kartlegging av naturtyper og vegetasjon, fugl og andre dyrearter. Dette ivaretar, sammen med krav om feltbefaring i kulepunkt syv under «Prosess og metode» etter NVEs vurdering de krav om kartlegging som er fremsatt av høringspartene.

NOF krever at feltarbeidet utføres av personer med god ornitologisk kunnskap, og gir oversikt over både hekkende og trekkende arter i området, med hovedfokus på rovfugl. Fylkesmannen viser til at undersøkelser om hekking for aktuelle fuglearter bør utredes ved befaringer på riktig tidspunkt av kompetente fagpersoner med erfaring fra slikt arbeid.

NVE viser til kulepunkt tre under «Prosess og metode», hvor NVE krever at utredningene gjennomføres av kompetente fagmiljøer. NVE viser videre til «Fremgangsmåte» under temaet «Fugl», der det står at vurderingene skal bygge på kontakt med lokale og regionale myndigheter og organisasjoner/enkelt personer. Videre står det at det skal gjennomføres feltbefaring der eksisterende dokumentasjon av fugl er mangelfull. Kartlegging av fugl skal gjøres på hensiktsmessig tid av året med hensyn til hekketider og ev. trekkseason. NVE vil her vise til kulepunkt syv under «Prosess og metode», hvor NVE setter krav om at det skal gjennomføres feltbefaring, dersom det ikke har blitt foretatt undersøkelser av naturmiljø av nyere dato. Omfanget av feltbefaring bør være tilstrekkelig for å kunne besvare kravene i utredningsprogrammet. Behovet for feltdøgn skal vurderes ut fra planområdets størrelse og potensialet for funn av naturtyper og rødlistede arter i området, herunder fugl. Vurderingen skal begrunnes. Tidspunkt for befaringsrute og utreders faglige bakgrunn skal oppgis.

3.4.2 Naturtyper og vegetasjon

Fylkesmannen påpeker at der hvor det planlegges terrenginngrep, som veier og kraftgater, bør det utredes virkninger for flora og naturtyper. Vi viser her til kulepunkt to under «Prosess og metode», hvor det kreves at virkningene av nettilknytningen, adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygninger, mellomlagring og eventuelle kaier skal omfattes i utredningen av temaene som er fastsatt i dette programmet.

Hegge og Løvøy mener at geologien i området må konsekvensutredes, da det er registrert nunatakområder og gamle brefronter på og i områdene rundt fjellene Askasgaisa og Nuorttborggagaissa. Øyvind Johansen og Tonje Margrete Johansen m.fl. viser til at Askasgaisa, Vounjalrassa og Vilgesrassa består av en spesiell naturtype, med blokksteinsområde/ur på flatmark. De ber om at det undersøkes hvor mye det finnes av denne naturtypen i Norge, og at det må vurderes om dette området ev. burde vært vernet. Etter NVEs vurdering faller spesielle geologiske forekomster som nunatak etc. under definisjonen av naturtype. NVE legger til grunn at tiltakshaver i tilstrekkelig grad vil beskrive og vurdere tiltakets virkninger for naturtyper ved å gjennomføre utredningskravene under temaet «Naturtyper og vegetasjon». I henhold til fremgangsmåte til dette temaet, skal vurderingene bygge på eksisterende dokumentasjon og kontakt med lokale og regionale myndigheter og organisasjoner/ressurspersoner. På dette grunnlag vil NVE ikke pålegge tiltakshaver undersøke forekomster av denne naturtypen andre steder i Norge, eller gjøre en vurdering av om området burde vernes.

Naturvernforbundet i Finnmark krever at konsekvensutredningen viser til forskning som dokumenterer vellykket revegetering i stor skala etter industriell virksomhet. NVE viser til kulepunkt to under «Prosess og metode», hvor det stilles krav om at planløsninger, traséjusteringer og/eller andre avbøtende tiltak skal vurderes. Etter NVEs vurdering vil en utredning i tråd med kravet være tilstrekkelig for å gi en tilfredsstillende vurdering av avbøtende tiltak i konsesjonsbehandlingen. Dersom tiltaket meddeles konsesjon, vil det bli satt vilkår om en miljø-, transport- og anleggsplan, hvor det bl.a. stilles krav om at anleggsområdet skal istandsettes, senest to år etter at anlegget er satt i drift.

3.4.3 Fugl

Flere høringsinstanser ber om at det i forbindelse med planene om dypvannskai på Kunes, må gjøres en feltundersøkelse av fuglebestanden som benytter Storelvmunningen og de tilhørende våtmarksområdene, både med hensyn til rasteområde for trekkfugl, og for stedeegne fugler. Vi viser her til kulepunkt to under «Prosess og metode», hvor det kreves at virkningene av nettilknytningen, adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygninger, mellomlagring og eventuelle kaier skal omfattes i utredningen av temaene, herunder for temaet «fugl» som er fastsatt i dette programmet.

Vedrørende fugl viser NVE til temaet "Fugl" i utredningsprogrammet, der det bl.a. står at det skal utarbeides en oversikt over truede og sårbare arter, og videre vurderes hvordan tiltaket kan påvirke disse. Det skal også utarbeides en oversikt over ansvarsarter og jaktbare arter. Etter NVEs vurdering er disse kravene tilstrekkelige for å gi en tilfredsstillende vurdering av virkninger for fugl i og ved planområdet til vindkraftverket og kraftledningene.

Flere av høringspartene har gitt opplysninger om mulige og registrerte forekomster av rødlistede fuglearter i og ved planområdet. NVE ber tiltakshaver om å merke seg innspillene fra høringsinstansene.

3.4.4 Andre dyrearter

Tonje Margrete Johansen m.fl. mener det må vurderes om en dypvannskai i indre Laksefjord vil ha virkninger for laks og andre marine arter i vassdragene ved Kunes.

Fylkesmannen opplyser om at det er registrert hilokaliteter for jerv i området nordvest for nordlig del av planområdet, og videre flere hilokaliteter ned mot Tanaelva, hvor nettilknytningen mot Tana er planlagt. NOF ber om at konsekvensutredningen gjør rede for fjellrevens ev. bruk av området.

NVE viser til tema «Andre dyrearter», der det står at det skal utarbeides en oversikt over dyrearter som kan bli vesentlig berørt av tiltaket. Videre viser vi til kulepunkt to under «Prosess og metode», hvor det presiseres at virkningene av nettilknytningen, adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygninger, mellomlagring og eventuelle kaier skal omfattes i utredningen av temaene som er fastsatt i programmet. Dette ivaretar etter NVEs vurdering de krav som er fremsatt av høringspartene.

3.4.5 Samlet belastning

NOF og La Naturen Leve viser til at Davvi vindkraftverk er et av flere planlagte og realiserte vindkraftverk i Finnmark, og sett i lys av andre tiltak som vannkraftutbygging og gruvedrift, mener de at tiltakets virkninger med hensyn til samlet belastning jf. naturmangfoldloven § 10 bør vektlegges og vurderes i konsekvensutredningen. NVE mener dette er ivare tatt under første kulepunkt under tema «Samlet belastning» der det fremgår at det skal vurderes om eksisterende eller planlagte inngrep i området kan påvirke forvaltningsmålene for de samme arter/naturtyper som vindkraftverket med tilhørende nettilknytning kan ha virkninger for. NVE viser videre til kulepunkt tre under «Forholdet til

andre planer». Her fremgår det at det skal redegjøres for andre planer om vindkraftverk og større kraftledninger i Finnmark.

3.4.6 *Sammenhengende naturområder med urørt preg*

Flere høringsinstanser påpeker at tiltaket med tilhørende nettilknytninger vil medføre reduksjon av et stort sammenhengende naturområde med urørt preg (tidligere benevnt som INON; inngrepsfrie naturområder). Kunes bygdelag ber om at det utredes om en realisering av det meldte tiltaket er samfunnsnyttig forsvarlig på bekostning av Norges gjenværende ødemarksområder. Flere høringsinstanser ber om at det gjøres en vurdering av Norges forpliktelser om å ta vare på uberørt og inngrepsfri natur. Naturvernforbundet i Finnmark mener det må undersøkes hvor mange tilsvarende sammenhengende inngrepsfrie områder som finnes i Norge, inkludert en prognose over ulike inngrepsplaner som foreligger i denne landskapstypen fremover.

NVE har satt krav om en vurdering av eventuelle virkninger for slike områder under temaet «Sammenhengende naturområder med urørt preg». Eventuelle tap av slike sammenhengende naturområder skal oppgis i prosent for berørte kommuner, fylke og på landsbasis. Det må gjøres en konkret vurdering av eventuelle virkninger for slike områder. Videre skal vurderingene sees i sammenheng med vurderinger for friluftsliv og reindrift. Vi ser ikke at det er beslutningsrelevant for NVE med en prognose over ulike inngrepsplaner som foreligger i denne landskapstypen.

3.5 **Forurensning (støy, skyggekast og annen forurensning)**

3.5.1 *Støy og skyggekast*

Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag er bekymret for støy fra vindkraftverket, og viser til at det ikke finnes vegetasjon eller fjelltopper som vil dempe støyen. Naturvernforbundet viser til lydlandskapsforskning, som mener at det er en sammenheng mellom støy i et habitat og reduksjon av biologisk mangfold. Naturvernforbundet ber om at lydlandskapet i området utredes, og at dette gjøres av utreder med kompetanse på økologisk lydlandskapsforskning.

NVE vil her vise til kulepunktene under temaet «Støy», der det står at det skal vurderes hvordan støy fra vindkraftverket påvirker helårs- og fritidsboliger og friluftsliv, og at det skal utarbeides støysonekart. NVE viser videre til «*Fremgangsmåte*» under temaet «Støy», der det står at utredningene skal ta utgangspunkt i NVEs veileder «*Skyggekast fra vindkraftverk, «Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging» (T-1442) og «Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging» (M-128)*. En utredning som er gjort i tråd med støyveilederne vil etter NVEs vurdering utgjøre et godt beslutningsgrunnlag. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å utrede tiltaket med hensyn til lydlandskapsforskning.

3.6 **Nærings- og samfunnsinteresser**

3.6.1 *Verdiskapning*

Lebesby kommune og Kunes bygdelag ber om at verdiskapningen som følge av prosjektet utredes. Lebesby kommune ønsker at det utredes hvordan utbyggingen vil kunne påvirke utvikling for befolkning og næringsliv i Kunes og området for øvrig i indre Laksefjord. Videre ønsker Lebesby kommune at utredningen gjør rede for utbygging av kai og brakkerigger, og lokalt etterbruk av disse. Lebesby kommune ønsker også at det utredes hvordan lokal arbeidskraft og lokalt næringsliv kan benyttes, og hvordan rekruttere og bosette 30-40 ansatte med familier i området i driftsfasen.

Øyvind Johannsen ber om at det spesifiseres hvilke driftsoppgaver som vindkraftverket vil medføre, og hvor mange arbeidsplasser med lokal tilknytning som kan forventes i driftsfasen.

I kulepunktet under temaet «Verdiskapning» i utredningsprogrammet, har NVE stilt krav til at det skal beskrives hvordan tiltaket kan påvirke økonomien i berørte kommuner, herunder sysselsetting og verdiskapning lokalt og regionalt. Dette skal beskrives både for anleggs- og driftsfasen. Etter NVEs vurdering er disse kravet tilstrekkelige for å gi en tilfredsstillende vurdering av verdiskapning lokalt og regionalt. Når det gjelder Lebesby kommunes ønske om utredninger knyttet til utbygging av kai og brakkerigger, viser vi også til kulepunkt to under temaet «Tiltaksbeskrivelse», hvor bl.a. bygninger og kaier skal beskrives.

3.6.2 Reiseliv og turisme

Levajok Fjellstue AS er bekymret for at tiltaket skal medføre en reduksjon av turister i området.

NVE viser i den sammenheng til temaet «Reiseliv og turisme», der det kreves at reiselivsnæringen i området skal beskrives kortfattet, og at tiltakets mulige virkninger for reiseliv og turisme skal vurderes. Dette gjelder også naturbasert turisme.

3.6.3 Luftfart og kommunikasjonssystemer

Avinor har vurdert tiltaket med hensyn til eksisterende inn- og utflygingsprosedyrer for Lakselv lufthavn, og presiserer at det er viktig at det foretas en endring av den planlagte utformingen av vindkraftverket, slik at hensyn til beskyttelsesområder ivaretas i den videre planleggingen.

NVE viser til kulepunkt to under «Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket», der det står at planområdet med infrastruktur skal beskrives og vises på kart. For at det planlagte vindkraftverket skal få en optimal utforming, er det viktig at det legges opp til fleksibilitet når det gjelder type, antall og detaljplassering av vindturbinene. Flexibilitet er en nødvendig forutsetning for at tiltakshaver skal kunne utnytte teknologiutvikling, konkurransemulighetene i leverandørmarkedet og optimalisere produksjonen i planområdet. Utredningene som skal gjennomføres skal baseres på den utformingen av vindkraftverket som tiltakshaver mener er mest sannsynlig. Ved en eventuell konsesjon vil det stilles vilkår om en detaljplan. Detaljplanen skal vise endelig utbyggingsløsning, herunder plassering av vindturbiner, adkomst- og internveier. Detaljplanen skal godkjennes av NVE. Dersom det blir gitt konsesjon vil NVE kunne sette vilkår om at hensyn til luftfartens beskyttelsesområder ivaretas som del av en detaljplan. NVE ber forøvrig tiltakshaver merke seg innspillet fra Avinor, og ta dette med seg i en videre utredning.

3.7 Reindrift

3.7.1 Tradisjonell kunnskap og medvirkning fra berørt reinbeitedistrikt

Reinbeitedistrikt 13 ber om at metoden for konsekvensutredningen hensyntar tradisjonell kunnskap, samisk språk, involvering av reindriften og samlet belastning.

Gjennom en reell dialog med reindriften, vil reindriften tradisjonelle kunnskap og driftsmønstre i de enkelte områdene kunne inkluderes i planleggingen av et vindkraftverk. Tilrettelegging og inkludering av samisk tradisjonell kunnskap i kunnskapsgrunnlaget, kan bidra til å sikre et best mulig beslutningsgrunnlag før et vedtak fattes. NVE vil her vise til *Fremgangsmåte* under temaet «Reindrift» hvor vi anbefaler at det opprettes et samarbeid med reindriftnæringen. Videre skal berørte reinbeitedistrikter inviteres med til å delta på befaring. NVE legger videre til grunn at også informasjon fra distriktenes distriktsplaner og bruksregler gjennomgås i forbindelse med utredningene. NVE gjør

oppmerksom på at disse dokumentene kan være utdatert, og at det kan være nødvendig at denne informasjonen suppleres med informasjon fra reinbeitedistriktet.

Når det gjelder utredninger om samlet belastning, viser vi til kulepunkt fem og seks under temaet «Reindrift», hvor det stilles krav om at vindkraftverket skal sees i sammenheng med andre tiltak og planer innenfor reinbeitedistriktet, og beskrivelsen skal suppleres med inngrepskart.

3.7.2 Arealbrukskart

Flere høringsinstanser ber om at det settes krav om at reindriftens bruk av området kartlegges i samarbeid med berørte reinbeitedistrikt. Videre vises det til at arealkartene som er tilgjengelig via web-løsningen Kilden, har mangelfull informasjon om arealbruken, og det påpekes at oppdaterte arealbrukskart må tegnes i samarbeid med berørte distrikt.

NVE er kjent med at dagens arealbrukskart i Kilden er av ulik detaljeringsgrad, og at flere av kartene ikke er oppdatert siden 1990-tallet. NVE viser her til kulepunkt én under temaet «Reindrift», hvor det spesifiseres at beskrivelsen av arealbruken bl.a. skal hentes fra til enhver tid oppdaterte arealbrukskart for de aktuelle reinbeitedistriktene.

3.7.3 Virkninger for nabodistrikter

Fylkesmannen i Finnmark viser til at planområdet er et viktig gjennomflyttingsområde for reinbeitedistrikt 13, og de mener derfor at det er avgjørende at konsekvenser for reinflytting blir avklart gjennom konsekvensutredningen. Flere høringsinstanser påpeker at mulige virkninger for rein fra reinbeitedistrikt 14 A og 9 også må utredes.

Planområdet for Davvi vindkraftverk ligger innenfor reinbeitedistrikt 13 og planene for adkomstvegen til vindkraftverket berører reinbeitedistrikt 14 A. De planlagte nettilknytningene berører reinbeitedistriktene 9, 13 og 17. I tillegg grenser traseen i nord opp mot reinbeitedistrikt 14 A. NVE legger til grunn at eventuell unnvikelse som følge vindkraftverket kan føre til sammenblanding med rein i nabo-distrikt, og gi utfordringer i den daglige driften. Vi viser her til kulepunkt to under tema «Reindrift», hvor det bl.a. stilles krav om at indirekte virkninger skal beskrives og vurderes. Videre viser vi til kulepunkt fire under samme tema, hvor det skal vurderes hvordan vindkraftverket i anleggs- og driftsfasen kan påvirke reindriftens bruk av området gjennom barrierevirkning, unnvikelse og driftsmessige ulemper. NVE forutsetter at en vurdering av virkninger for ovennevnte nabo-distrikter skal være en del av denne utredningen.

3.7.4 Merarbeid

Karasjok flyttsamslag og Fylkesmannen i Finnmark ber om at utredningen redegjør for merarbeid, i form av gjeting, driving mv. Videre gjør fylkesmannen oppmerksom på at reindriften benytter helikopter og droner, og at konsekvenser i form av merarbeid ved eventuelle flyforbudsoner må være en del av utredningen.

NVE viser her til kulepunkt fire under temaet «Reindrift», hvor det stilles krav om at det vurderes hvordan vindkraftverket i anleggs- og driftsfasen kan påvirke reindriftens bruk av området, herunder driftsulemper. NVE legger til grunn at ulike former for merarbeid og driftsulemper, herunder bruk av luftrommet over vindkraftverket, beskrives som en del av utredningen. Når det gjelder reindriftens bruk av helikopter og droner, viser vi også til kulepunkt fire under tema «Luftfart og kommunikasjonssystemer», hvor det skal vurderes om vindkraftverket og tilhørende kraftledninger utgjør ytterligere hindringer for luftfarten, spesielt for lavtflygende fly og helikoptre. NVE legger til

grunn at det i konsekvensutredningen også blir vurdert virkningene for reindriftens bruk av helikopter og droner i området.

3.7.5 *Arbeidsplasser og økonomi*

Karasjok flyttsamslag og Reinbeitedistrikt 9 ber om at konsekvensutredningen viser hvor mange reindriftsutøvere, herunder i nabadistriktene, som må slutte med sin drift som følge av vindkraftverket. Karasjok flyttsamslag ber om at det også gjøres en vurdering av sosiokulturelle aspekter som følge av vindkraftverket.

Flere høringsinstanser ber om at det gjøres en vurdering av økonomiske tap for reindriften, herunder en beregning av fremtidig produksjonstap som følge av tap av beite, forstyrrelser, økt driving av rein og unnvikelse. Videre ber Reinbeitedistrikt 13 om at avbøtende tiltak kostnadsberegnes.

NVE forutsetter at reindriftsutredningen omfatter alle relevante virkninger av tiltaket, herunder økonomiske, kulturelle og sosiale virkninger. NVE viser forøvrig til temaet «Verdiskaping», der det står at det skal beskrives hvordan tiltaket kan påvirke økonomien i berørte kommuner, herunder sysselsetting og verdiskaping lokalt og regionalt, og at dette skal beskrives for både anleggs- og driftsfasen. Disse kravene er etter NVEs vurdering tilstrekkelige for å opplyse saken.

3.7.6 *Kostnadsdekning*

Flere høringsinstanser ber om at tiltakshaver dekker de kostnadene reinbeitedistriktene har i forbindelse med deltagelse i konsesjonsprosessen. NVE viser her til *Fremgangsmåte* under temaet «Reindrift». «*Det er tiltakshaver som skal bære kostnadene med å utarbeide konsekvensutredningen, jf. forskrift om konsekvensutredninger § 4 tredje ledd. NVE mener det er viktig at reindriftsutøverne medvirker i utredningsarbeidet. NVE forutsetter at tiltakshaver gjør det mulig for reindriftsutøverne å medvirke i utredningsarbeidet ved å dekke deres nødvendige kostnader.*»

3.7.7 *Utredninger knyttet til veier*

Sametinget mener det ikke er tilstrekkelig med en oppsummering av eksisterende kunnskap om virkninger av vindkraftverk og kraftledninger for reindrift. Utredningen må også gjøre rede for hvilken eksisterende kunnskap som finnes om virkninger av veier, med tilhørende trafikk. NVE viser her til kulepunkt to under «Prosess og metode», hvor det stilles krav om at virkningene av bl.a. adkomst- og internveier skal omfattes i utredningen av temaene som er fastsatt i programmet. På bakgrunn av dette, forventer NVE at også eksisterende kunnskap om virkninger som følge av veier, legges til grunn for vurderingene.

3.7.8 *Utredninger av nye kraftledningstraseer*

Fylkesmannen viser til kartbasen Kilden, hvor det vises en flyttlei øst og en vest for planområdet. En flyttlei fra Gurrojhoka (øst for Gurrogáisa) sørover mot Leavvajávri, der den deles i to flyttleier videre sørover. Nord for Dárjohka begynner en annen flyttlei videre nordover. I bruksreglene for Reinbeitedistrikt 13 er denne flyttleien tegnet som en sammenhengende flyttlei. Den er også inntegnet i bruksreglene til Reinbeitedistrikt 17 som en sammenhengende flyttlei. Det må derfor legges til grunn at flyttleien i realiteten er sammenhengende. Denne flyttleien vil bli berørt av nettilknytning mot sør. Reinbeitedistrikt 9 mener den planlagte nettilknytningen østover mot Finland vil gå over to sentrale vinterbeiteområder og splitte disse i to. Reinbeitedistrikt 9 mener at kraftledninger også medfører unnvikelseeffekter. De viser til ledningstraseen som er planlagt langs E6 og Tanaelva, og påpeker at denne vil kunne gi konsekvenser for distriktet da forstyrrelser under

anleggsperioden og unntakelse fra kraftledningene vil medføre tap av store beiteareal. Også det finske Miljøministeriet peker på at de to mulige traseene mot Finland kan ha negative miljøvirkninger.

I tillegg påpeker Reindriftingsforbundet Paliskuntain yhdistys i Finland at de to meldte kraftledningstraseene går igjennom reindriftingsområdene Paistunturi og Kaldoaivi på finsk side, og ber om at virkninger for reindrift for finsk side utredes, og at lokale reindriftingsdistrikt involveres i prosessen.

NVE registrerer at Fylkesmannen i Finnmark og Reinbeitedistrikt 9 mener at de meldte kraftledningstraseene østover mot Finland kan ha uheldige virkninger for reindriften, og at finske miljømyndigheter også mener at det bør utredes nye traseer mot Finland. NVE vil derfor be tiltakshaver om å utrede muligheten for en alternativ trasé som reinbeitedistriktet mener vil ha mindre virkninger for deres drift. En slik trasé skal sees i sammenheng med videre utbygging av nett i Finland, og det skal legges vekt på at miljøkonsekvensene av videre utbygging av traseen på finsk side blir minst mulig. Utarbeidelse av en slik trasé bør gjøres i samråd med reindriften i området, lokale myndigheter i Finland og Fingrid. Når det gjelder virkninger for reindriften av ledninger som fortsetter på finsk side mener NVE at dette vil bli belyst av saksbehandlingsprosessen av disse ledningene når den prosessen starter i Finland. Imidlertid vil grensekryssingspunktet for ledningene fra Norge sette premisser for hvor ledningen skal gå i Finland, så NVE mener det er viktig at det gjøres en kortfattet vurdering av virkningene av ledningen også i Finland. En slik vurdering bør være en del av totalvurderingen som bestemmer hvor en eventuell alternativ trasé mot Finland skal gå.

3.8 Samisk utmarksbruk

Flere høringsinstanser, herunder Sametinget, ber om at virkninger for samisk utmarksutøvelse i området utredes. Videre krever høringsinstansene at det benyttes en utreder med kjennskap til samisk utmarksbruk, utmarksbrukens betydning for samisk kultur og samisk språk, og lokale forhold.

NVE vil vise til utredningspunktet «Samisk utmarksbruk», hvor det fremkommer at tiltakets virkninger for samisk utmarksbruk i og ved planområdet skal utredes, herunder skal den historiske bruken av området og virksomhetens betydning som kulturbærer beskrives. Når det gjelder høringsinstansenes krav om utreder, viser NVE til kulepunkt tre under «Prosess og metode», hvor NVE krever at utredningene gjennomføres av kompetente fagmiljøer. Videre viser vi til *Fremgangsmåte* under «Samisk utmarksbruk», hvor det bl.a. fremkommer at vurderingene bør bygge på informasjon innhentet hos lokale, regionale og sentrale myndigheter, organisasjoner og fra næringene.

3.9 Annen arealbruk

Direktoratet for mineralforvaltning viser til at det ikke er registrert mineralressurser i planområdet eller influensområdet. På bakgrunn av prosjektets omfang, ber direktoratet om at mineralressurser utredes som eget tema i konsekvensutredningen, med utgangspunkt i mineralloven og forskrift om konsekvensutredninger. Direktoratet anbefaler at en vurdering av behov for ressursgeologisk undersøkelse gjøres som en del av utredningen.

DMF minner om at samlet uttak på mer enn 10 000 m³ masse, og ethvert uttak av naturstein, krever konsesjon jf. mineralloven § 43. I forbindelse med konsesjonssøknad skal det utarbeides en driftsplan. Driftsplanen skal sørge for et bergfaglig forsvarlig uttak som bl.a. ivaretar hensiktsmessig drift, nødvendige sikringstiltak og opprydning etter endt drift. Søknad om driftskonsesjon må være godkjent av DMF før drift kan starte.

I kulepunktet under temaet «Annen arealbruk» i utredningsprogrammet, har NVE stilt krav om at tiltakets eventuelle påvirkning på andre arealbruksinteresser, herunder utvinning av mineralressurser, skal beskrives. Eventuelt behov for videre ressursgeologisk undersøkelse skal vurderes som en del av utredningen. Etter NVEs vurdering er kravet tilstrekkelig for å gi en tilfredsstillende vurdering av mulige mineralressurser i området. Aktuelle myndigheter bør kontaktes for innsamling av eksisterende dokumentasjon om dagens arealbruk og planlagt arealbruk.

3.10 Annet

3.10.1 Helsevirkninger

Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag ber om at helsevirkninger utredes. Reinbeitedistrikt 9 viser til forskning på psykisk helse, som fastslår at inngrep som vindkraftverk påvirker psykiske og sosiale forhold i samisk reindrift. RBD 9 ber om at slike psykososiale aspekter gjøres rede for i en konsekvensutredningen.

Utsjoki kommune og flere av privatpersonene som uttaler seg, ber om at konsekvensutredningen også omhandler virkninger på finsk side, herunder en utredning av sosiale virkninger.

Når det gjelder kulturelle og sosiale virkninger for reindriftsnæringen, forutsetter NVE at reindriftsutredningen omfatter alle relevante virkninger tiltaket kan medføre. NVE viser her til kulepunkt to under temaet «Reindrift», hvor bl.a. indirekte virkninger av det planlagte vindkraftverket skal beskrives og vurderes. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å utrede helsevirkninger eller eventuelle virkninger for psykisk helse i en konsekvensutredning.

NVE viser for øvrig til kulepunkt to under «Elektromagnetiske felt», hvor vi ber om en oppsummering av eksisterende kunnskap om elektromagnetiske felt og mulige helsevirkninger.

3.10.2 Fond

Lebesby kommune ønsker at det utredes hvilken avtale om tilskuddsordning som kan inngås mellom Lebesby kommune og tiltakshaver dersom eiendomsskatten avvikles. Videre ønsker kommunen at det vurderes om det skal opprettes et fond til tiltak i Kunesområdet/indre Laksefjord, og om et informasjonssenter om Davvi vindkraftverk kan lokaliseres til Kunes.

Tana kommune ønsker at det utredes hvordan utbygger kan bidra til å styrke samisk kultur i nærliggende område til vindkraftverket, og ber om at eksempler på økonomiske forpliktelser for vindkraftutbygger/eier må synliggjøres. Tana kommune mener videre at det er en forutsetning at det opprettes et felles solidarisk naturressursfond for alle tre kommunene basert på eiendomsskatteinntekter fra anlegget.

I konsesjonsbehandlingen skal NVE ta hensyn til både private og allmenne interesser som kan bli berørt av tiltaket, og vurdere om virkningene av tiltaket for samfunnet totalt sett er akseptable. Vurdering av privatrettslige avtaler, herunder avtaler mellom tiltakshaver og berørte kommuner, ligger utenfor det NVE skal vurdere gjennom konsesjonsbehandlingen. På dette grunnlag vil ikke NVE pålegge tiltakshaver å utrede mulige fond og andre eventuelle økonomiske tilskuddsordninger.

3.10.3 Nedleggelse av anlegget

Flere høringsinstanser ber om at konsekvensutredningen inneholde planer om hvordan prosjektet skal sikre økonomi til opprydning/tilbakeføring av området. NVE vil i denne sammenheng vise til NVEs faste konsesjonsvilkår om nedleggelse. Ved en eventuell konsesjon skal konsesjonær innen utgangen av 12. driftsår for anlegget oversende NVE et forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning

for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden, jf. energilovforskriften § 3-4 d. NVE viser videre til kulepunkt fem under tema «Infrastruktur» og mener høringsinstansens krav blir ivaretatt.

3.10.4 Klimaregnskap

Fylkesmannen ber om at klimagevinsten som følge av vindkraftverket utredes nærmere. La Naturen Leve mener at norsk landbasert vindkraft ikke har en dokumentert klimaeffekt, og ber om at Davvi vindkraftverks eventuelle klimabidrag utredes nærmere. Naturvernforbundet i Finnmark krever at konsekvensutredningen viser til dokumentasjon på at produksjonen fra Davvi vindkraftverk kan regnes som bærekraftig, jf. EU-kommisjonens Energi- og klimapakke (Barroso-pakken). Dokumentasjonen må være fremlagt av anerkjente/nøytrale forskningsinstitusjoner.

Ávjovárre flyttsameliste viser til at Norge i dag er selvforsynt med fornybar energi, og de kan ikke se at det foreligger noe forsyningsbehov som kan rettferdiggjøre en ytterligere utbygging og ekspropriering av beiteområder. Ávjovárre flyttsameliste stiller spørsmål ved hvorfor Norge skal subsidiere inngrep i egen natur for å finansiere produksjon av billig strøm til kraftmarkedet i Europa. Videre mener Ávjovárre flyttsameliste at det krever mer fossil energi å produsere en vindturbin enn hva den vil generere av fornybar energi i sin levetid. Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag ber om at klimatiske konsekvenser som følge av utbygging av et stort vindkraftverk utredes.

Elektrisitetsproduksjon fra vindkraftverk innebærer, i motsetning til fossile energikilder, ingen direkte utslipp av klimagasser. Ny elektrisitetsproduksjon vil også bidra til å styrke kraftbalansen og forsynings sikkerheten i et område. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å utarbeide dokumentasjon på at produksjonen fra Davvi vindkraftverk kan regnes som bærekraftig, jf. EU-kommisjonens Energi- og klimapakke, men viser til kulepunkt tre og fire under «Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket» der det står at det skal redegjøres for hvordan vindkraftprosjektet kan vurderes som et klimatiltak, og krav om å gjøre en livsløpsanalyse av vindkraftverket. Ved å gjennomføre disse utredningene vil det etter NVEs vurdering etableres et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag vedrørende tiltakets klimaeffekt.

Grunneiere i Tenos i Finland ber om at fordelene med vindkraft sammenlignes mot de negative virkningene for miljø. NVE vil her vise til kulepunkt én under «Prosess og metode», hvor både positive og negative virkninger ved tiltaket skal belyses for aktuelle tema. NVE vil ved en ev. søknad om Davvi vindkraftverk vurdere fordeler og ulemper av vindkraftverket og tilhørende infrastruktur innen en rekke tema, bl.a. tema knyttet til ulike miljøvirkninger. Deretter vil fordeler og ulemper som NVE tillegger vekt bli veid opp mot hverandre i en samlet vurdering av om tiltaket skal meddeles konsesjon eller ikke.

3.10.5 ROS-analyse

Fylkesmannen i Finnmark mener det er vesentlig at samfunnssikkerhet blir ivaretatt i konsesjonsprosessen, og minner om at alle oppfølgende og avbøtende tiltak som identifiseres i en ROS-analyse bør følges opp i de videre planene.

NVE viser i den sammenheng til kulepunkt fire under tema «Annen forurensning», der det står at sannsynligheten for uhell og eventuelle tiltak som kan forhindre dette skal vurderes. Videre viser vi til utredningskrav under tema «Sikkerhet og beredskap». NVE vil på det nåværende tidspunkt ikke stille krav om full ROS-analyse. Dersom det blir gitt konsesjon vil NVE kunne sette vilkår om at en slik analyse utarbeides som del av en detaljplan, hvis dette vurderes som relevant.

3.10.6 Handelskonsesjon

NVE minner også om at da ledningen mot Finland er en utenlandsforbindelse må det søkes om handelskonsesjon etter energiloven § 4.2 dersom tiltaket meddeles konsesjon. En slik søknad skal sendes til Olje- og energidepartementet.

4. Innkomne merknader

Nedenfor følger en sammenfatning av høringsuttalelser til meldingen utredningsprogram for Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning, med fokus på merknader som er relevante for utredningsprogrammet.

4.1 Lokale myndigheter

Lebesby kommune skriver i brev av 20.12.2017 at det er fattet følgende vedtak i Kommunestyret den 18.12.2017;

1. *Lebesby kommunestyre viser til melding oversendt fra NVE den 23.8.2018 og NVEs orientering i folkemøte på Kunes den 18.9.2017, ang. konsekvensutredning av Davvi vindkraftverk med nettilknytning. Lebesby kommunestyre slutter seg til forslag omtalt i meldingene til hvilke tema/fagområder som skal konsekvensutredes:*

- *Landskap*
- *Kulturminner og kulturmiljø*
- *Friluftsliv og ferdsel*
- *Naturmangfold*
- *Forurensning*
- *Støy*
- *Skyggekast*
- *Samfunnsmessige virkninger*
- *Verdiskaping*
- *Reiseliv og turisme*
- *Landbruk*
- *Luffart og kommunikasjonssystemer*
- *Reindrift*
- *Annen arealbruk*
- *Elektromagnetiske felt*

2. *Når det gjelder konsekvensutredning av samfunnsmessige virkninger og verdiskaping ønsker Lebesby kommunestyre å komme med følgende presisering:*

Kunes er den nærmeste bygda til utbyggingsområdet, og vil følgelig bli mest berørt i utbyggingsperioden og i driftsfasen. Det må derfor utredes hvordan en stor utbygging over flere år vil kunne påvirke utvikling innen befolkning og næringsliv i Kunes og området for øvrig i indre Laksefjord.

Her tenkes det på:

- *Utbygging av kai, plassering og etterbruk. Plassering av næringsareal ved kaia og veitrase inn til hovedvei må sees i sammenheng med øvrig arealbruk i Kunesområdet og hva som foreslås i ny arealplan for kommunen.*
- *Plassering av brakkerigger i utbyggingsperioden, og lokalt etterbruk.*

- Rekruttering av lokal arbeidskraft, opplæringstilbud lokalt/regionalt slik at stillinger kan besettes av lokal arbeidskraft dersom anlegget blir bygget.
- Bruk av lokalt næringsliv i utbyggings- og driftsfasen.
- Driftsfasen; hvordan rekruttere og bosette 30-40 ansatte med familier i området Kunes og for øvrig i indre Laksefjord.
- Dersom eiendomsskatt fjernes av myndighetene, må det utredes hvilken lokal tilskuddsordning/avtale som kan inngås mellom Lebesby kommune og Grenselandet AS. Her også vurdere muligheten for et eget fond til tiltak i Kunesområdet/indre Laksefjord.
- Det bør utredes om en eventuell etablering av et informasjonssenter om Davvi Vindkraftverk, kan legges til Kunes.

3. Førøvrig vises det til høringsuttalelse fra Kunes Bygdelag datert 14.6.2017. Lebesby kommunestyre støtter innspill fra bygdelaget med forslag til utredningstema.

Deanu gjelda/ Tana kommune skriver i brev av 2.1.2018 at kommunestyret i møte den 14.12.2017 har i fattet følgende vedtak;

«Tana kommune viser til høring av meldingene om Davvi vindkraftverk del 1 og 2, og mener følgende tema må tas med i utredningsprogrammene:

- Symbolverdien av området for det samiske samfunnet
-Skriftlige kilder må gjennomgås, og det bør gjennomføres intervju av informanter i det samiske samfunnet.

I utredningsprogrammet for vindkraftverk del 1, må følgende forhold tas med som tillegg i kap. 15.3. «Landskap»:

- Det skal utarbeides et synlighetskart som viser hvor stort område vindturbinene vil bli synlige fra på klarværsdager. Det er vesentlig å vite om vindturbinene vil være synlige fra eksempelvis Stáŋganasčohkka/Stangnestind eller Alggašvárri.

Tana kommune mener at anlegget vil kunne ha negative konsekvenser for samisk kultur og bruk av utmark i øvre del av Tana kommune og for samer i Utsjok kommune.

Kommunen krever at utbyggeren gjennomfører grundige konsekvensutredninger om endret bruk av utmark i utbyggingsområdet før realitetsbehandling av konsesjonen, særlig sett i forhold til samisk utmarksbruk, områdets kombinasjonsnæringer, reiseliv mv., kulturminner. Reindriften står selvsagt i en særstilling her.

Et krav fra kommunen som må utredes er hvordan utbygger forpliktende kan bidra til å styrke samisk kultur i nærliggende område til vindkraftparken. Eksempler på økonomiske forpliktelser for vindkraftutbygger/eier må synliggjøres. Et sterkt ønske i Sirma/Utsjok området, er en permanent felles grenseskole for samiske barn på norsk og finsk side som bidrar til å sikre samisk kultur.

Kommunene Tana, Lebesby og Karasjok vil alle bli berørt av utbyggingen. Lebesby kommune ser ut til å få de fleste positive konsekvensene av en utbygging med tanke på arbeidsplasser og eiendomsskatteinntekter. Fra Tana kommune sin side er det en forutsetning at det opprettes et felles solidarisk naturressursfond for alle 3 kommunene basert på eiendomsskatteinntekter fra anlegget.

Tana kommune ønsker at det utredes om det er mulig at vindmølleparken skifter farge etter årstidene for å minske de visuelle virkningene. Det må også vurderes konsekvenser ved å etablere veitilknytning fra Levajokområdet opp til vindparkanlegget.

Tana kommunestyre vil presisere at kommunen ikke tar stilling til om det bør tillates utbygging eller ikke, før konsekvensutredningen for hele anlegget er ferdig.

Konsekvensutred arts mangfoldet i området som blir berørt.»

Karasjok kommune har i kommunestyremøte av 4.5.2017 fattet følgende enstemmige vedtak om Borealis og Davvi vindkraftverk;

«Kommunestyret stiller seg negativ til utbyggingen av begge vindkraftparkene, da dette vil ha store konsekvenser for reindriften i reinbeitedistriktene 13 og 14 A. Utbyggingene vil ha store konsekvenser for høst og vårbeite, samt flyttleier og den tradisjonelle bruken av områdene.

Reinbeitedistriktene må få mulighet til å utarbeide en reindriftsfaglig utredning før en konsekvensutredning lages av utbyggerne. En reindriftsfaglig utredning må bekostes av utbyggerne».

4.2 Regionale myndigheter

Finnmark fylkeskommune viser i brev av 13.6.2017 til Klima- og miljødepartementets (KLD) vedtak av 1.7.2016 om regional vannforvaltningsplan for Finnmark. Planen skal legges til grunn for all virksomhet og planlegging, jf. vannforskriften § 29. I tillegg skal vannforskriften § 12 vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet, eller ved inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Finnmark fylkeskommune påpeker at planforslag som er i strid med godkjent vannforvaltningsplan og kravene i vannforskriften § 12, kan gi grunnlag for vurdering om det skal fremmes innsigelse. Det vises til at informasjon om vannets miljøtilstand og miljømål er tilgjengelig fra det kartbaserte verktøyet Vann-nett.

Finnmark fylkeskommune skriver videre i nytt brev av 22.12.2017 at de er positive til utbygging av vindkraft i Finnmark, og viser til Regional vindkraftplan for Finnmark 2013-2025.

Fylkeskommunen skriver at de har som mål å legge til rette for en utvikling av vindkraft i regionen som på best mulig måte kan bidra til nærings- og industriutvikling. Tiltakshavere bør tilrettelegge for kontrakts- og innkjøpsstrategier som gir lokalt og regionalt næringsliv mulighet til å delta i prosjektene.

Generelt ønsker Finnmark fylkeskommune å prioritere områder med gode vindressurser, nærhet til infrastruktur og lav grad av interessekonflikter. I den sammenheng må aktørene gå varsomt frem og gjennomføre grundige prosesser basert på gjensidig tillitt og konstruktiv dialog.

Når det gjelder kulturminner og kulturmiljø, finner fylkeskommunen det sannsynlig at det finnes ukjente automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet, og viser til vedlagt potensialvurdering og kart, sammenstilt av Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Her fremkommer det at det meste av planområdet og nettilknytningstraseene har et høyt potensiale for fangst- eller reindriftsrelaterte kulturminner. Videre skriver fylkeskommunen at det er et middels potensiale for boplasser etc., særlig i tilknytning til nettilknytningstraseene.

Finnmark fylkeskommune opplyser om at de må gjøre en befaring før de kan gi sin endelige uttalelse. Befaringen vil bli gjennomført i løpet av barmarksperioden 2018.

Fylkeskommunen ber om at virkninger for friluftsliv kartlegges, og anbefaler at kartleggingen gjennomføres etter metodikken i Miljødirektoratets veileder M98-2013. Videre viser de til at Tana kommune har startet opp med en kartlegging for friluftsliv. Finnmark fylkeskommune legger til grunn at kartleggingen kan legges til grunn for konsekvensutredningen når den er ferdigstilt.

Finnmark fylkeskommune skriver at Lebesby kommune ikke har gjennomført en kartlegging av friluftsliv. Fylkeskommunen mener det er ønskelig at kommunen gjennomfører en slik helhetlig kartlegging, og anbefaler at tiltakshaver kontakter Lebesby kommune angående dette. Dersom kommunen ikke gjennomfører en slik kartlegging, påpeker fylkeskommunen at tiltakshaver må kartlegge planområdet.

Det vises videre til meldingen om Davvi vindkraftverk, hvor det fremkommer at tiltakshaver skal vurdere virkninger på planlagte drikkevann- og reservedrikkevannskilder under anleggs- og driftsfasen, og at fare for forurensning og avrenning over tid skal vurderes. Finnmark fylkeskommune påpeker at denne vurderingen må gjøres for alle vannforekomster som kan påvirkes av tiltaket, og viser her til § 12 i vannforskriften.

Når det gjelder nettilknytningene, mener Finnmark fylkeskommune at det bør tilstrebes kortest mulig overføringslinjer mellom vindkraftverket og transmisjonsnettet. Fylkeskommunen ber om at utredningen synliggjør hvordan en utbygging vil belaste transmisjonsnettet, og hvilke kapasitetsutfordringer som er på dagens nett. Videre må det belyses hvordan prosjektet påvirkes av utbyggingen av transmisjonsnettet i Finnmark, og hvilke alternativer som eventuelt finnes dersom Statnett ikke forlenger transmisjonsnettet til Øst-Finnmark.

Videre ber fylkeskommunen om at det synliggjøres i hvilke grad Davvi vindkraftverk avhenger av utbygging av nett på finsk side av grensa, og hvilke konsekvenser det vil ha dersom prosessen i Finland ender i et avslag.

Avslutningsvis skriver fylkeskommunen at de støtter de krav Fylkesmannen i Finnmark fremmer i sin høringsuttalelse.

Fylkesmannen i Finnmark skriver i brev av 29.11.2017 at de har følgende innspill til temaer, problemstillinger og metodikk av betydning for miljø og samfunn som må belyses i konsekvensutredningen;

Reindrift

Fylkesmannen ber om at det settes krav om at reindriftens bruk av området skal kartlegges i samarbeid med berørte reinbeitedistrikt. Videre vises det til at arealkartene som er tilgjengelig via web-løsningen Kilden, har mangelfull informasjon om arealbruken, da spesielt flyttleier. Arealkartene må betraktes som retningsgivende, og ikke uttømmende. Fylkesmannen mener at oppdaterte arealbrukskart må tegnes i samarbeid med berørte distrikt.

Fylkesmannen viser til at planområdet er et viktig gjennomflyttingsområde for RBD 13, og de mener derfor at det er avgjørende at konsekvenser for reinflytting blir avklart gjennom konsekvensutredningen. Fylkesmannen skriver at tiltaket i hovedsak berører RBD 13, men at mulige unnvikelseeffekter for rein fra RBD 14 A og 9 også må utredes.

Fylkesmannen presiserer at flyttleier er sentrale i utnyttelsen av forskjellige beiteområder. Flyttleier har et særskilt vern i reindriftsloven § 22, og må ikke stenges.

Fylkesmannen viser til kartbasen Kilden, hvor det vises en flyttlei øst og en vest for planområdet. En flyttlei fra Gurrojohka (øst for Gurrogáisa) sørover mot Leavvajávri, der den deles i to flyttleier videre

sørover. Nord for Dárjohka begynner en annen flyttlei videre nordover. I bruksreglene for RBD 13 er denne flytteleien tegnet som en sammenhengende flyttlei. Den er også inntegnet i bruksreglene til reinbeitedistrikt 17 som en sammenhengende flyttlei. Det må derfor legges til grunn at flytteleien i realiteten er sammenhengende. Denne flytteleien vil bli berørt av nettilknytning mot sør.

Fylkesmannen skriver at en utbygging vil medføre tap av areal for utøvelse av reindrift, og at det reelle arealtapet ikke nødvendigvis er begrenset til planområdet. Fylkesmannen mener at utredningen må gjøre rede for direkte- og indirekte arealtap som følge av tiltaket, herunder de kumulative virkningene for berørte distrikt og siidaer.

Fylkesmannen mener at konsekvensutredningen bør gjøres med utgangspunkt i de statlige målsetningene for reindriften, herunder de virkningene tiltaket vil få for økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. Fylkesmannen mener derfor at konsekvensutredningen for reindrift ikke kan utføres med hensyn på samfunnsmessige virkninger alene, men må løftes opp som eget delområde i utredningen. Videre mener fylkesmannen at det må stilles krav om at utredningen for reindrift utføres av fagpersoner med reindriftsfaglig kompetanse, og at samarbeid med næringen må vektlegges. Fylkesmannen understreker at konsekvensene av tiltaket må utredes som en helhet, og ikke som delprosjekter slik det er lagt opp til i meldingene.

Fylkesmannen mener at utredningene for reindrift må gjøres i en slik skala at effekter ut over planområdet synliggjøres. Videre ber de om at tiltakets virkning som barriere for flyttleier må utredes både med hensyn til driving og naturlig trekk langs flyttleiene, og spesielt med hensyn på om tiltaket kan være et hinder i flyttingen av rein. Det bør også vurderes om virkningene blir så store at de berører reindriften i nabolandsdistriktene RBD 14 A og 9.

Videre påpeker fylkesmannen at utredningen må redegjøre for merarbeid i form av gjeting, driving mv. Videre gjør fylkesmannen oppmerksom på at reindriften benytter helikopter og droner, og at konsekvenser i form av merarbeid ved eventuelle flyforbudsoner må være en del av utredningen. Fylkesmannen ønsker videre at det vurderes hvordan tiltaket ved økt tilgjengelighet vil åpne opp for endret bruk av området, som økt ferdsel som følge av veiutbygging. Utredningen bør også, ifølge fylkesmannen, vurdere de aktuelle reinflokkenes toleranse for forstyrrelser, og de samlede virkningene av tiltaket må vurderes med hensyn til reindriftenes behov for fleksibilitet i møte med et endret klima.

Landskap

Fylkesmannen viser til at Norge er forpliktet gjennom den Europeiske landskapskonvensjonen til å kartlegge og vurdere verdiene av landskap. Fylkesmannen peker på at det aktuelle området er en del av et stort, sammenhengende villmarksområde uten tekniske inngrep, og med svært liten grad av tilrettelegging. Fylkesmannen viser til at landskap inngår i naturmangfoldlovens definisjon av naturmangfold, og at vurderingene etter lovens §§ 8-12 også skal omfatte vurderinger av virkninger for landskap.

Fylkesmannen mener det er positivt at det legges opp til landskapsanalyser, og mener at disse må utføres i tråd med beste tilgjengelige metodikk. Videre påpekes det at tiltaket vil kunne sees fra Finland, og at dette forholdet også må inngå som en del av utredningen.

INON og sammenhengende naturområder

Fylkesmannen viser til at store deler av planområdet og deler av nettilknytningen og veinett ligger innenfor den høyeste INON-kategorien «Villmarkspregede områder», som er mer enn fem kilometer fra tyngre, tekniske inngrep. Det pekes på at en realisering av Davvi vindkraftverk vil medføre bortfall av store deler av INON-området.

Naturmangfold

Fylkesmannen understreker at høyfjellsplatået som omfatter planområdet og deler av nettilknytning og veianlegg er dårlig kartlagt med hensyn til naturmangfold. En av grunnene til dette skal bl.a. være utfordrende værforhold med mye vind, noe som vanskeliggjør sporing av pattedyr. I følge fylkesmannen finnes det stadfestete data for enkelte truede- og sårbare arter, men ut over dette presiserer de områdets egnethet for arealkrevende arter og arter som er sårbare for forstyrrelser.

Fylkesmannen viser til notat fra Miljødirektoratet fra 2016 om varsomhetsradius, som omhandler minimumsradius for aktsomhet til hekke- og ynglelokaliteter ved midlertidige forstyrrelser i forbindelse med utredning av snøskuterløyper. Fylkesmannen mener at utredningen må ta utgangspunkt i oppdatert vitenskapelig kunnskap om adferdsøkologisk påvirkning (unnvikelse, stress, barriereeffekt mv.) på fauna fra tiltak med overføringsverdi. Fylkesmannen minner om at stedfestet informasjon om flere sensitive arter (snøugle, dverggås og jaktfalk) er unntatt offentligheten, og at Fylkesmannens miljøvernnavdeling eller Miljødirektoratet må kontaktes for innsyn.

Fylkesmannen opplyser om at for arten sædgås (VU) er det registrert et rasteområde i området rundt Rástegáisáplatået. Fylkesmannen viser til at arten har en særlig sårbar periode fra mars til juni, og de mener den bør ha en varsomhetsradius på mer enn 1000 meter. Videre påpekes det at i mai benytter sædgåsa rasteområder nær hekkeområdene i Finnmark, hvorav Valda i Porsanger og Karielmyrene i Varanger er de viktigste. Området kan være et viktig trekkområde som både sædgås og dverggås (CR) benytter til både rasting og overflyging under trekk. Fylkesmannen mener at områder for rasting og trekk må inngå i konsekvensutredningen.

Fylkesmannen opplyser om at det er registrert hilokaliteter for jerv (EN) i området nordvest for nordlig del av planområdet, og videre flere hilokaliteter ned mot Tanaelva, hvor nettilknytningen mot Tana er planlagt. Fylkesmannen mener at hilokaliteter bør ha en varsomhetsradius på mer enn 2000 meter.

Fylkesmannen viser til at det er registrert hekkeplasser for kongeørn (LC) senest i 2009 og 2016, og at slike hekkeområder har en varsomhetssone på mer enn 1500 meter. De mener at den planlagte kraftledningen mot Finland vil falle innenfor en slik varsomhetssone, med hensyn til kollisjoner med vindturbiner og elektrokusjon med kraftledninger. Fylkesmannen mener virkninger for rovfugl og trekkende fugl må utredes nærmere, herunder hekking og hekkesuksess.

I tillegg nevner fylkesmannen at artene snøugle (EN), fjellrev (CR), brushane (EN), og fjellvåk (LC) har sitt funksjonsområde i planområdet. Videre vises det til at artene jaktfalk (NT), fjellrype (NT) og ev. sårbare plantearter og naturtyper kan finnes i området. Fylkesmannen påpeker at der hvor det planlegges terrenginngrep, som veier og kraftgater, bør det utredes virkninger for flora og naturtyper.

Fylkesmannen mener at hekking av de ovennevnte fugleartene bør utredes ved befaringer på riktig tidspunkt av kompetente fagpersoner med erfaring fra slikt arbeid.

Når det gjelder jern og fjellrev, mener fylkesmannen at anleggsplasser bør legges godt utenom influensområdet til hilokaliteter og yngleplasser.

Fylkesmannen viser til at kraftledninger og vindturbiner kan gi negative virkninger for trekk og migrasjonsruter, i tillegg til mortalitetsrisikoen, og de ber om at dette utredes nærmere, i tillegg til ev. avbøtende tiltak.

Fylkesmannen er av den oppfatning at Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning vil kunne være i konflikt med vesentlige nasjonale interesser på miljøområdet, utdypet i Rundskriv T-2/16 fra KLD.

Friluftsliv

Fylkesmannen viser til at friluftinteressene i området er kartlagt i liten grad, og mener at det bør stilles krav i utredningsprogrammet om kartlegging av friluftsliv etter Miljødirektoratets håndbok M98 – kartlegging og verdisetting av friluftsområder.

Forurensning

Fylkesmannen påpeker at det i forslag til utredningsprogram ikke er lagt opp til vurderinger etter vannforskriften, og viser til følgende punkt i forslag til utredningsprogram:

- I melding del 1 for Davvi vindkraftverk under punkt 13.16 *Annen forurensning* bør partikkelavrenning under transport og anleggsarbeidet vurderes opp mot vannforekomster i området etter vannforskriften.
- I melding del 2 for Nettilknytning under pkt 2.1 *Andre lovverk* må det i utredningsarbeidet gjøres vurderinger etter vannforskriften.
- 9.2 *Tiltakets virkninger for miljø og samfunn* mangler omtale av vannforskriften
- 9.4 Forurensning – det nevnes «Drikkevann», men det bør også gjøres en vurdering med tanke på eventuelle vannforekomster og hvilken status disse har og om det vil være behov for eventuelle tiltak.

Fylkesmannen mener at håndtering og nyttiggjøring av overskuddsmasser må synliggjøres i utredningen.

Risiko og sårbarhet

Fylkesmannen mener det er vesentlig at samfunnssikkerhet blir ivaretatt i konsesjonsprosessen, og minner om at alle oppfølgende og avbøtende tiltak som identifiseres i en ROS-analyse bør følges opp i de videre planene.

Elektromagnetisk stråling

Fylkesmannen ber om at fare knyttet til elektromagnetisk stråling blir vurdert i utredningene.

Drikkevann

Fylkesmannen mener at eventuelle negative virkninger vindkraftverket kan ha på kjente drikkevannskilder bør vurderes i utredningene. Dersom dette er aktuelt bør videre tiltak for å sikre eventuelle drikkevannskilder beskrives nærmere i planene.

Iskast

Fylkesmannen mener fare for iskast bør vurderes i utredningene, sett i sammenheng med ferdselen i området. Tiltak for å hindre fare fra iskast bør beskrives nærmere i planene.

Forsyningssikkerhet

Fylkesmannen mener utredningene bør vurdere hvor stor betydning tiltaket vil ha for å bedre forsyningssikkerheten i fylket. Videre bør det utredes hvilken kraftledningstrasé som gir best mulig effekt på forsyningssikkerheten.

Forholdet til transmisjonsnettet

Fylkesmannen ber om at Davvi vindkraftverk med nettilknytning sees i sammenheng med den prosessen Statnett kjører separat med utbygging av 420 kV transmisjonsnett i Finnmark.

Fylkesmannen mener utredningen må synliggjøre hvordan en utbygging av Davvi vindkraftverk vil belaste transmisjonsnettet (420 kV-nettet) og hvilke kapasitetsutfordringer det er på dette nettet, herunder også flaskehals. Her må det også belyses hvordan prosjektet påvirkes av utbyggingen av transmisjonsnettet i Finnmark, og hvilke alternativer som eventuelt finnes dersom Statnett ikke forlenger transmisjonsnettet til Øst-Finnmark. Fylkesmannen påpeker at den finske parten i tiltaket, ST1, ikke har startet noen konsesjonsprosess for utbygging av nettet i Finland. Fylkesmannen mener det derfor må synliggjøres i hvilke grad Davvi vindkraftverk avhenger av en utbygging på finsk side, og hvilke konsekvenser det vil ha dersom prosessen på finsk side resulterer i et avslag, altså at strøm produsert i Davvi vindkraftverk utelukkende skal inn på det norske transmisjonsnettet.

Fylkesmannen forventer at det stilles krav om at det klargjøres hva konsekvensene for lokal og regional strømforsyning vil være av ikke å gjennomføre utbygging som planlagt, jf. KU-forskriften.

Klimagevinst

Vindkraftverket vil produsere kraft fra en fornybar energikilde, og kan således bidra til å redusere CO²-utslippene. Fylkesmannen ber om at klimagevinsten utredes nærmere.

4.3 Sentrale myndigheter

Sametinget skriver i brev av 27.12.2017 at tiltaket vil beslaglegge et stort område, og de mener at dette vil gi store konsekvenser for en rekke samiske interesser, på både norsk og finsk side.

Sametinget har følgende innspill til konsekvensutredningsprogrammet;

Reindrift

- Det er ikke tilstrekkelig med en oppsummering av eksisterende kunnskap om virkninger av vindkraftverk og kraftledninger for reindrift. Utredningen må også gjøre rede for hvilken eksisterende kunnskap som finnes om virkninger av veier, med tilhørende trafikk.
- Det må presiseres at virkninger for nabo-distrikter og virkninger som følge av veier må utredes.
- Samlet belastning som følge det planlagte tiltaket og eksisterende energianlegg med tilhørende infrastruktur i området må utredes.
- Det må fremkomme at utreder skal kontakte og samarbeide med reindriftsnæringen om utredningen.

Samisk utmarksøvelse

- Konsekvensene for samisk utmarksøvelse må utredes, og den historiske bruken av planområdene og tilgrensende områder må være en del av utredningen. Videre krever Sametinget at det benyttes en utreder med kjennskap til samisk utmarksbruk, utmarksbrukens betydning for samisk kultur og samisk språk, og lokale forhold.

Samiske kulturminner, tro og tradisjon

Sametinget viser til at utover registreringer av kjente automatiske kulturminner i Leavvajohka, Roavvegieddi, og ved Helvetjávri/Adamselv transformatorstasjon, så er det ikke gjennomført registreringer/befaringer i de aktuelle områdene. Til tross for dette, mener Sametinget at kulturminneforvaltningen likevel har generell god kunnskap om fangst- og reindriftsrelaterte kulturminner i og ved planområdene for vindkraftverket og kraftledningene. Sametinget viser til flere stedsnavn i området, og beskriver hvordan de ulike stedsnavnene vitner om at området har vært i bruk fra steinalder og inn i historisk tid. Videre beskrives historikken bak dagens tamreinhold i området. Etter Sametingets vurdering har planområdet for vindkraftverket og traseene for de to planlagte kraftledningene, et gjennomgående høyt potensial for funn av fangst- og reindriftsrelaterte kulturminner.

Sametinget viser til undersøkelsesplikten i kulturminneloven § 9, og rutiner for kulturminneundersøkelser jf. brev fra Olje- og energidepartementet og Klima- og miljøverndepartementet av 27.11.2013. Sametinget påpeker at kulturminneundersøkelser skal gjennomføres før konsesjonsvedtak i områder hvor potensialet for funn vurderes som høyt. På bakgrunn at dette, ønsker Sametinget å foreta befaring av de aktuelle planområdene, inkludert traseer for nettilknytninger, før endelig kulturminnefaglig uttalelse kan gis. Sametinget påpeker at kostnadene for slike befaringer skal dekkes av tiltakshaver, og de vedlegger budsjett. Sametinget og Finnmark fylkeskommune ønsker å gjennomføre felles befaringer.

Når det gjelder tiltakshavers forslag til utredningsprogram for nettilknytningene, påpeker Sametinget for punkt 9.2.2 at betegnelsen «norsk» og samiske kulturminner er misvisende. De viser til at dette er kulturminner fra steinalder 9000-2000 f.Kr som ikke kan knyttes til etnisitet på grunn av lang avstand i tid og kulturtrekk.

Videre viser Sametinget til at det i meldingen fremkommer at utredningen for reindrift skal sees i sammenheng med vurderinger for «samiske kulturminner og kulturmiljø». Sametinget påpeker at reindriftens flokkstørrelser, flyttemønster og oppholdssteder har endret seg i flere omganger, og at det ikke uproblematisk lar seg gjøre å projisere dagens reindriftsforhold tilbake til reindrift i historisk tid.

Sametinget viser til at det er viktig at utreder benytter seg av en institusjon/konsulent med nødvendig faglig og kulturell kompetanse om samisk kultur og samiske kulturminner. Dersom en slik kompetanse ikke benyttes, og Sametinget mener at utredningsprogrammet ikke følges opp på vesentlige punkter, vil Sametinget vurdere om det er nødvendig å be om tilleggsutredninger.

Sametinget viser til at det er dokumentert at Rástegáisá er et hellig sted i samisk religion, og at det er knyttet mye tro og tradisjon til fjellet. Etter Sametingets mening vil Davvi vindkraftverk virke skjæmmende for Rástegáisá, jf. kulturminneloven § 3 og 4. Etter Sametingets vurdering, er det nødvendig å utrede samisk tro og tradisjon i området. Dette må gjøres av utreder med kjennskap til samisk språk, kultur, lokale samiske forhold, og som har kompetanse til å granske historiske kilder. Videre mener Sametinget at utredningen må inkludere både kildegransking og informasjonshenting hos lokalbefolkningen.

Mattilsynet skriver i e-post av 11.10.2017 at de er positive til at virkninger for drikkevannskilder skal utredes nærmere, og har ingen ytterligere kommentarer til meldingen.

Direktoratet for mineralforvaltning ved Bergmesteren for Svalbard (DMF) skriver i brev av 22.12.2017 at i databasen til Norges geologiske undersøkelse (NGU) er det ikke registrerte mineralressurser i planområdet eller influensområdet. DMF har undersøkt med NGU om det finnes

informasjon om området som ikke er tilgjengeliggjort, og NGUs anbefaling er at det gjøres en ressursgeologisk kartlegging før tiltaket eventuelt blir iverksatt.

På bakgrunn av prosjektets omfang, ber DMF om at mineralressurser utredes som eget tema i konsekvensutredningen, med utgangspunkt i mineralloven og forskrift om konsekvensutredninger. DMS anbefaler at en vurdering av behov for ressursgeologisk undersøkelse gjøres som en del av utredningen.

DMF minner om at samlet uttak på mer enn 10 000 m³ masse, og ethvert uttak av naturstein, krever konsesjon jf. mineralloven § 43. I forbindelse med konsesjonssøknad skal det utarbeides en driftsplan. Driftsplanen skal sørge for et bergfaglig forsvarlig uttak som bl.a. ivaretar hensiktsmessig drift, nødvendige sikringstiltak og opprydning etter endt drift. Søknad om driftskonsesjon må være godkjent av DMF før drift kan starte.

DMF minner videre om at ifølge mineralloven § 42 skal det ved uttak over 500 m³ masse sendes melding til DMF. Denne meldingen skal sendes inn minst 30 dager før oppstart av drift.

4.4 Finske instanser

I henhold til Espoo-konvensjonen ble meldingene sendt på høring til Finland v/Miljöministeriet. **Miljöministeriet** skriver i brev av 19.1.2018 at de har vurdert meldingene i henhold til Espoo-konvensjonen for tiltak som kan ha grenseoverskridende miljøvirkninger.

Miljöministeriet skriver at de har hatt offentlig høring av meldingene i Finland, og at det ble arrangert offentlig møte om saken i Utsjoki den 8.11.2017. Miljöministeriet har mottatt høringsuttalelser fra følgende instanser/interesser;

Utsjoki kommune, landskapsforbundet i Lappland, Metsähallitus (et statlig eid selskap med ansvar for forvaltning av statlig eide land- og vannområder), Den norsk-finske grensevassdragskommisjon, nærings-trafikk- og miljøsentret i Lappland, Sametinget i Finland, det samiske museet Siida, instituttet Kevo Subarctic Research Institute ved Åbo universitet, reindriftsforbundet Paliskuntain yhdistys, Finlands naturskyddsforbund, Tenon kiinteistonomistajat ry (grunneiere i Teno), Fingrid Oyj og 14 privatpersoner.

På bakgrunn av innkomne uttalelser, skriver Miljöministeriet at følgende punkter må følges opp i et konsekvensutredningsprogram for Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytninger;

- *Deltagelse i den norske miljøkonsekvensutredningen*

Finland ønsker å delta i konsekvensutredningene for Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytninger. Høringsinstansene mener at tiltaket vil kunne forårsake negative grenseoverskridende miljøvirkninger med hensyn til landskap, naturmangfold, turisme, samisk kultur og reindrift.

- *Planlegging av kraftnettet*

Det vises til de de meldte traseene for nettilknytning til Finland. Høringsinstansene antar at begge traseene vil ha negative virkninger for miljø, og mener derfor at det bør utredes flere alternative traseer og grensekryssningspunkter. Høringsinstansene mener at planleggingen av slike grensekryssende kraftledninger bør gjøres i felleskap, og at også konsekvensutredningen bør være et felles foretagende.

Fingrid Oyj, som er det finske allmennaksjeselskapet med ansvar for bl.a. planlegging og utbygging av det finske kraftnettet, uttaler at tilknytning av et prosjekt av denne størrelsen til det finske nettet i Lappland vil kreve omfattende opprustning av kraftnettet i Nord-Finland og lenger sør. De opplyser om at det vil bli utredet nettilknytninger i forbindelse med utarbeidelsen av ny regional arealplan for

Nord-Lappland, og at Norge i juli 2017 skal være orientert om at de er i gang med dette arbeidet. Fingrid vil følge opp med ytterligere informasjon om denne saken på et senere tidspunkt. Fingrid opplyser videre om at det er Arbets- og næringsministeriet som gir tillatelser til grensekryssende overføringsforbindelser.

Fingrid skriver at vindkraftpotensialet i Nord-Norge og det behovet som en ev. grensekryssende overføring som følge av vindkraftverk vil medføre, bør utredes som en del av nettplanleggingsprosessen for Østersjøområdet og Norden. Videre skriver de at det i utredningsarbeidet bør tas i betraktning at begrensningene forårsaket av nettets kraftbalanse bestemmer nettets overføringskapasitet. De tekniske egenskapene til kraftverkene har derfor en vesentlig innvirkning på hvilke kraftmengder som kan tilknyttes.

Finlands naturskyddsförbund ber om at det utredes hvordan tiltaket vil påvirke vindkraftinvesteringer i nærheten av kraftledningene.

- *Grenseoverskridende virkninger som bør undersøkes*

Det påpekes at forslag til utredningsprogram fra tiltakshaver hovedsakelig er begrenset til virkninger i Norge. Høringsinstansene i Finland mener at utredningsprogrammet også må omfatte prosjektets relevante grenseoverskridende virkninger for Finland. Videre påpeker de at også avbøtende tiltak for grenseoverskridende virkninger må gjøres rede for i konsekvensutredningen.

Finske myndigheter, andre interessenter og privatpersoner har kommet med sine synspunkter på grenseoverskridende virkninger. Disse uttalelsene er bl.a. knyttet til krav om utredninger for naturmangfold, hvor Finlands naturskyddsförbund ber om at virkninger for både fugl, herunder trekkfugl, og annen fauna, som jerv og fjellrev, utredes. Metsähallitus ber om at det utredes spesielt hvordan tiltaket kan påvirke rovfugler med store grenseoverskridende habitater. Når det gjelder kraftledningenes virkninger for fugl, ber Metsähallitus om at spesielt trekkfugler som hviler på slettene i elvedalen om våren utredes. Videre ber Finlands naturskyddsförbund om at virkninger for store sammenhengende villmarksområder utredes, herunder en utredning av fragmenteringsvirkninger også for turisme og reindrift.

Flere av høringsinstansene ønsker også at det gjøres utredninger for samisk kultur og samiske naturnæringer.

Flere av høringsinstansene påpeker at Tanadalen er et viktig landskapselement på begge sider av grensen, og en av de viktigste turistattraksjonene i Utsjoki. Landskapsförbundet i Lappland ber om at kraftledningenes virkninger på finsk side utredes. Videre påpeker de at kraftledningstraseene må vurderes i lys av utarbeidelsen av ny regional arealplan for Nord-Lappland 2040, og de påpeker at Fingrid, ifølge elmarkedsloven, har ansvaret for kraftnett og nettutbyggingen.

Metsähallitus ber om at fagutredningen for landskap også omfatter landskap på finsk side, herunder virkninger for turist- og rekreasjonsområder. De viser til området Tana-Kevo, som er valgt ut av Metsähallitus som prioritert område for naturturisme og rekreasjon i naturressursplanleggingen for Nord-Lappland. Videre ber de om at kraftledningene visualiseres, og da spesielt kryssingen av Tanaelva.

Reindriftsförbundet Paliskuntain yhdistys påpeker at de to meldte kraftledningstraseene går igjennom reindriftsområdene Paistunturi og Kaldoaivi på finsk side, og ber om at virkninger for reindrift for finsk side utredes, og at lokale reindriftsdistrikt involveres i prosessen. Videre tilbyr de GIS-data for bruk i utredningene.

Det samiske museet SIIDA viser til kulturminner i Tana- og Utsjokiområdet, og påpeker at de arkeologiske objektene i høylandet ikke er godt nok kartlagt, og de mener det er nødvendig med ytterligere kartlegging. Videre mener de at virkninger for kulturmiljøet, f.eks. samiske bosettinger, bør utredes. Når det gjelder naturreservater, mener det samiske museet at virkninger for Piastunturi villmarksområde F130 2003 i Natura-2000-nettverket og Kevo naturreservat bør utredes.

Grunneiere i Teno ber om at fordelene med vindkraft sammenlignes mot de negative virkningene for miljø. Videre påpeker de at Tanaelva er en viktig lakseelv i Finland, og at Tanalandskapet er viktig for turisme i Utsjoki.

Utsjoki kommune og flere av privatpersonene som uttaler seg, ber om at konsekvensutredningen også omhandler virkninger på finsk side, herunder en utredning av sosiale virkninger og virkninger for samisk kultur. Utsjoki kommune skriver videre at de mener at utredningene for kraftledningene ikke bør behandles separat.

Totalt 14 privatpersoner har uttalt seg i den finske høringen. Hovedparten av disse er negative til prosjektet, og flere ber om en omfattende utredning av alle kraftledningstraseer og grensekrysningspunkter.

• *Deltagelse fra finsk offentlighets og finske myndigheters side under konsekvensutredningen*

Det presiseres at den finske offentligheten og finske myndigheter må holdes informert om utviklingen i prosjektet og få mulighet til å delta i konsekvensutredningen. De foreslår at det arrangeres workshops på finsk side under konsekvensutredningsarbeidet, og at det er viktig at samene inkluderes i dette. Sametinget i Finland og Utsjok kommune ber om at man bruker Akwé: Kon-retningslinjene (jf. konvensjon om biologisk mangfold, artikkel 8 j).

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen skriver i brev av 19.12.2017 at Finland og Norge, med bakgrunn i «Overenskomst mellom Norge og Finland om en norsk-finsk grensevassdragskommisjon» har oppnevnt en felles grensevassdragskommisjon som har som oppgave å virke som et samarbeids- og kontaktorgan mellom Finlands og Norges regjeringer i spørsmål som vedrører grensevassdrag. Kommisjonen skal være et rådgivende organ, som gir anbefalinger til sine respektive regjeringer.

Grensevassdragskommisjonen skal bidra til å bevare de enestående naturforholdene i og ved grensevassdragene, og trygge begge parter, og især grensebefolkningens, interesser i spørsmål om bruken av grensevassdragene. Grensevassdragskommisjonen er pålagt å avgi uttalelser i saker som berører skjøtselen av grensevassdragene mellom Norge og Finland, overvåking og kontroll av deres tilstand og vannkvalitet, fiskeforhold, forhindring av vannforurensing, anlegg i og regulering av grensevassdrag, og andre anliggender som har betydning for grensevassdrag.

Kommisjonen framhever at konsekvensutredningene må utrede og belyse alle de planlagte tiltakenes virkninger på grenseoverskridende virkninger: som landskap, naturmangfold, forurensing (inkl. støy), reindrift, fiske, friluftsliv, reiseliv, arealbruk, vannmiljø. I tillegg må samfunnsmessige virkninger, herunder samiske urfolksrettigheter til å opprettholde og utvikle sitt språk og sin kultur, utredes. Prosjektet er planlagt begge sider av grensen av et samisk område, og påvirker direkte den samiske befolkningen, kultur og næringer.

Videre påpeker kommisjonen at utredningene også bør gjøre rede for eventuelle avbøtende tiltak.

Kommisjonen forutsetter at lokalkunnskapen om området som befolkningen i Tanadalen har, må tas med i beslutningsgrunnlaget, og at det er god koordinering mellom landene i alle prosesser.

4.5 Nettselskaper

Statnett skriver i brev av 25.1.2018 at de vil fokusere på virkningene for det norske transmisjonsnettet i sin høringsuttalelse.

Statnett påpeker at det ikke er kapasitet til økt produksjon i Øst-Finnmark i dagens nett, og at tiltakshaver i meldingen har forutsatt omfattende nettforsterkninger som per i dag ikke er besluttet. Statnett har ikke gjort analyser og vurderinger av om de skisserte nettforsterkningene er tilstrekkelige eller de mest hensiktsmessige tiltakene for at prosjektet kan knyttes til nettet på en driftsmessig forsvarlig måte. Statnett understreker at videre nettutvikling i Norge og Finland, og valg av tilknytningspunkt, må vurderes i sammenheng.

Når det gjelder den skisserte løsningen med både nettilknytning mot det norske og finske nettet, peker Statnett at gevinsten av å ha en slik tilknytning til begge systemene må vurderes opp mot den totale merkostnaden av en slik løsning.

I Statnetts analyse «Kraftsystemet i Finnmark» (2016) vurderte de det som lite sannsynlig at vindkraftutbygging alene kan forsvare kostnaden av å bygge nytt 420 kV-nett i Finnmark. Bakgrunnen for dette er at den samfunnsøkonomiske gevinsten av ny vindkraft fremstår som for lav og usikker. Med reduserte kostnader for vindkraftutbygging og økte kraftpriser vil lønnsomheten øke, men samtidig har nettforsterkningstiltakene høye kostnader.

Statnett forventer at Nord-Norge vil være et overskuddsområde også i fremtiden. Dette innebærer at økt kraftoverskudd i Finnmark vil gi økt flyt både internt i og ut av Nord-Norge, og økt langtransport av kraft, med tilhørende økte nettap. Statnett ber om at dette inngår i vurderingene.

Statnett skriver at uten koordinering av investeringer i ny produksjon, nettanlegg og mulig nytt forbruk kan man risikere å gjøre feilinvesteringer på nettsiden. Det er viktig å se enkeltsakene i en større sammenheng, og ikke kun se på de lokale nettbehovene som oppstår som følge av planer om ett enkelt vindkraftverk. Etter Statnetts syn er dette nødvendig for å oppnå en samfunnsmessig rasjonell utvikling av kraftsystemet.

Muligheten for å knytte til mer produksjon i Finnmark må ses i sammenheng med øvrige planer om nye vind- og vannkraftprosjekter i Nord-Norge. I tillegg til de to vindkraftverkene som har konsesjon i Øst-Finnmark, er det en lang rekke andre planlagte kraftverk som er meldt, har søkt konsesjon, fått konsesjon eller er under bygging både i Finnmark og lenger sør i dagens elspotområde NO4.

Statnett ber om at konsesjonsmyndighetene vurderer Davvi vindkraftverk opp mot øvrige planer.

Det bygges i dag ut store mengder kraftproduksjon med begrenset reguleringsevne. Statnett ser systemmessige utfordringer ved å knytte til et omfattende volum av ny produksjon under slike forutsetninger. De ber derfor NVE å gjøre tiltakshaver allerede nå oppmerksom på at Statnett legger til grunn at funksjonskravene til ny vindkraft i henhold til FoS § 14 og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) følges.

Vindkraftverk må utformes slik at de kan delta i regulering av både spenning (ved å utrustes med reaktive effektreserver) og frekvens (ved å utrustes med aktive effektreserver). For å ivareta sikker systemdrift i fremtiden, vil Statnett som systemansvarlig fortløpende vurdere bruk av sine virkemidler. Det kan for eksempel bli nødvendig å installere systemvern med produksjonsfrakopling, vindkraftverket må derfor være dimensjonert for å tåle momentan utkopling.

Varanger Kraftnett AS viser i brev av 22.12.2017 til at Statnett har arbeidet med en utredning av nettstruktur på nordkalotten i flere omganger, senest ved en konseptvalgutredning i 2015/2016.

Varanger Kraftnett mener derfor at det må vurderes om vindkraftverket skal tilknyttes transmisjonsnettet som en produksjonsradial inn til Adamselv, og at transmisjonsnettet bygges ut etter konklusjonen i konseptutvalgutredningen. I konseptutvalgutredningen fremkommer det at det i de fleste tilfeller er mest samfunnsøkonomisk å bygge ny 420 kV-ledning fra Finland til Varangerbotn, og fra Varangerbotn via Adamselv og Lakselv til Skaidi.

4.6 Tekniske instanser

Avinor skriver i brev av 12.7.2017 at da hverken Avinor eller Avinor Flysikring har radiokommunikasjons-, radionavigasjons eller radaranlegg i det aktuelle området, vurderer de det slik at Davvi vindkraftverk ikke vil få spesiell innvirkning på deres anlegg av denne typen.

Avinor viser til at Lakselv lufthavn er nærmeste flyplass for Davvi vindkraftverk, og at det planlagte vindkraftverket ikke vil berøre høyderestriksjonsflater/hinderflater i restriksjonsplanen for Lakselv lufthavn.

Videre er vindkraftverket vurdert med hensyn til eksisterende inn- og utflygingsprosedyrer for Lakselv lufthavn. Konklusjonen til Avinor er at tre av de planlagte vindturbinene (nr. 8, 58 og 115) berører beskyttelsesområdet rundt sektor 1, og at én vindturbin (nr. 21) berører beskyttelsesområdet dersom rotorbladet er lenger enn 66 meter. Avinor påpeker at det er svært viktig å beholde minstehøydene ved Lakselv lufthavn, og krever at de ovennevnte vindturbinene tas ut av planen eller plasseres lavere i terrenget slik at de ikke kommer i konflikt med beskyttelsesområdet.

Avinor viser til at vindturbiner kan utgjøre hindringer for luftfarten for selskaper som opererer lavtflygende fly og helikopter, og anbefaler tiltakshaver å kontakte selskaper som opererer med slike luftfartøy.

Avslutningsvis viser Avinor til at for vindturbiner gjelder kapittel II og III i *Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder av 15.07.2014*.

Avinor viser i nytt brev av 21.12.2017 til deres uttalelse av 12.7.2017 og presiserer at det er viktig at det foretas en endring av den planlagte utformingen av vindkraftverket, slik at hensyn til beskyttelsesområder ivaretas i den videre planleggingen.

Avinor ønsker å gjøre en ny kontroll av vindkraftverket med hensyn til inn- og utflygningsprosedyrer for Lakselv lufthavn, og ber om at tiltakshaver fyller ut et vedlagt regneark. Avinor ber avslutningsvis om å få oversendt en kartskisse som viser plasseringen av hver enkelt turbin i vindkraftverket.

Luftfartstilsynet minner i e-post av 10.10.2017 om at vindkraftverket med tilhørende nettilknytning kan bli rapporteringspliktig etter forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder § 4, jf. § 2. Plikten hviler på eier av anlegget.

Forsvarsbygg skriver i brev av 10.11.2017 at de har vurdert meldingene om Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning, og at tiltakene ikke vil påvirke Forsvarets faste infrastruktur som radarinstallasjoner og radiolinjer.

Forsvarsbygg påpeker at vindturbinene vil utgjøre luftfartshinder som minimum må merkes i samsvar med de til enhver tid gjeldende forskrifter om merking av luftfartshinder. De gjør videre oppmerksom på at Luftforsvaret kan kreve merking som går ut over kravene i forskrift om merking av luftfartshindre.

4.7 Reinbeitedistrikt

Reinbeitedistrikt 13- Lagesduottar (RBD 13) skriver i brev av 29.12.2017 at Davvi vindkraftverk er planlagt i høyfjellsområder som er viktige for reindriften, og at vindkraftverket med tilhørende infrastruktur vil dele opp distriktet.

RBD 13 har engasjert Protect Sápmi til å vurdere kumulative effekter som følge av en eventuell utbygging, og rapporten er vedlagt høringsuttalelsen. I følge rapporten vil en utbygging i reindriftsmessige høyverdiområder ha svært negative konsekvenser for RBD 13 sin drift. RBD 13 viser til at det planlagte utbyggingsområdet blir brukt både som vårbeite, sommerbeite, høstbeite og oppsamlingsområde. Høyfjellsområdet er viktig om våren, blant annet fordi reinen finner steinmose her. Videre er det trekkleier og flyttleier til vårbeite gjennom området, og på sommerstid fungerer området som beite- og luftingsland på grunn av insektsplager. På høsten er området viktig for brunst og høstflytting. Området brukes også som oppsamlingsområde for reinskilling på senhøsten. RBD 13 opplyser om at på grunn av klimaendringene er området blitt mer avgjørende for driften, og området brukes dersom også som reservebeiteland om vinteren. RBD 13 mener at et stort og viktig areal med ulike kvaliteter for reindriften vil gå tapt dersom vindkraftverket realiseres.

RBD 13 viser til at Adamsfjord og Mårøyfjord kraftverk allerede er etablert innenfor distriktet, og frykter at en utbygging av Davvi vindkraftverk vil medføre at store områder vil gå tapt. Reinbeitedistriktet mener det vil bli umulig å flytte reinen mellom årstidsbeiter og å bruke områdene til beite og opphold for reinen. RBD 13 mener det er urimelig at ett enkelt distrikt skal bære et så stort samfunnsansvar, og at de må avse ytterligere områder til energiproduksjon. Det vises videre til andre inngrep i området, som veiutbygginger, den planlagte 420 kV kraftledningen og andre planlagte vindkraftverk. Det vises til den vedlagte rapporten, som slår fast store unnvikelseseffekter som følge av Davvi vindkraftverk, noe som igjen vil gi virkninger også for nabo-distriktene. RBD 13 frykter at ødeleggelse av landskapet og forstyrrelsene vil gå utover dyrevelferden, og at dette til syvende og sist vil påvirke reindriften produksjon, både i volum og kvalitet. Videre skriver reinbeitedistriktet om virkninger som følge av tap av oppsamlingsområde, sammenblandingrisiko, fragmentering av beiteland og ev. økt arbeidsinnsats som følge av dette.

Det vises videre til at naboreinbeitedistriktene vil kunne bli berørt av en eventuell utbygging, og at tap av areal vil flytte beitepresset mot andre områder. Dette vil kunne føre til merarbeid og store utgifter for samtlige berørte reinbeitedistrikt.

Når det gjelder dagens arealbrukskart for reinbeitedistriktet, skriver de at de offentlige kartene ikke er oppdaterte, og at det bl.a. mangler åtte flyttleier i det aktuelle området.

RBD 13 frykter at en reduksjon av reinbeiteland vil medføre et ytterligere krav om reduksjon av reintallet. Dette skaper interne spenninger, og kan medføre et underskudd, og igjen avvikling av reindriften.

De viser til klimaendringer, og at økende gjennomsnittstemperaturer med variasjon mellom pluss- og minusgrader skaper islag i snøen. Dette er problematisk for reindriften, og behovet for sikrings- og nødbeiteområder kan være avgjørende for distriktet.

RBD 13 viser til at de bidrar til verdiskapning i både bostedskommunen Karasjok, men også i nabokommunene Porsanger, Tana og Lebesby. Distriktet frykter at en eventuell utbygging av Davvi vindkraftverk vil ha negativ effekt både på sysselsetting og omsetning, både i reinbeitedistriktet og hos reindriften handelspartnere.

Når det gjelder reindriften rettigheter, forventer reinbeitedistriktet at prinsippene om Free Prior and Informed Consent følges i denne saken, både prosessuelt og substansielt. Prinsippene er basert på folkeretten gjennom den særskilte beskyttelsen samene har som urfolk gjennom ILO-konvensjonen nr.

169, og gjennom FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter art. 27 i menneskerettslovene. RBD 13 mener at prosessuelt er prinsippene allerede i ferd med å brytes, da de har hatt store kostnader knyttet til møtevirksomhet og kjøp av rådgiverkompetanse. Reinbeitedistriktet påpeker at det foreligger en stor ressursmessig ubalanse mellom partene i saken, da tiltakshaver og Staten har økonomi og tilgang på ekspertise, mens reindriftsutøverne har begrenset med tid, ressurser, kapasitet og kompetanse. De påpeker at de ikke har økonomi til å delta på flere møter og prosesser i denne saken, uten at det kompenseres.

Det vises til konsultasjonsmøte med NVE den 19.9.2017, hvor distriktet la frem følgende forventninger til kunnskapsgrunnlaget i konsekvensutredningen:

- Distriktene må inviteres med i mandatutforming for konsekvensutredningen og i utforming av kompetansekrav hos utredere.
- Distriktene må sikres kapasitet til deltagelse.
- Metoden for utredningen må hensynta samlet belastning, tradisjonell kunnskap, samisk språk og involvering av reindriften.
- Dagens offentlige arealbrukskart må oppdateres.
- Utredningen må gjøre rede for direkte og indirekte virkninger, i tillegg til samlet belastning, på både lokalt, intermediært og regionalt nivå.
- Det må utarbeides reindriftsøkonomiske analyser, med hensyn til å avdekke risiko, kvantifisere kostnadsøkninger og beregne produksjons- og inntektstap.
- Avbøtende tiltak må kartlegges og kostnadsberegnes.

RBD 13 ber NVE vurdere om tiltaket vil være i strid med SP art. 27, og legge til grunn praksisen fra FNs menneskerettskomite. Distriktet påpeker at vedlagte utredning dokumenterer at tiltaket, sett i lys av tidligere arealinngrep og andre vedtatte tiltak, vil medføre at flere reindriftsutøvere nektes sin rett til reindrift og dermed sin kulturutøvelse. RBD 13 ønsker at prosessen avsluttes, ev. at NVE avslår en søknad om konsesjon.

Reinbeitedistrikt 14 A (RBD 14 A) skriver i e-post av 31.12.2017 at de er imot planene om Davvi vindkraftverk, og de har følgende innspill til meldingene;

Reindriftsfaglig utredning

RBD 14 A ønsker at konsekvensutredningen for reindrift utarbeides av reinbeitedistriktet. De mener at en konsekvensutredning i regi av tiltakshaver kan bety et klarsignal for utbygging, og at utredningen gjøres av ukyndige konsulenter, og dermed er å anse som verdiløs. RBD 14 A mener at dagens standard for konsekvensutredninger ikke holder folkerettslige standarder om «Free prior and informed concens» med hensyn til minoritetsbefolkningen.

Reindriftsfaglige konsekvenser

RBD 14 A viser til at vårbeitene i nærheten av vindkraftverket vil bli innskrenket med inntil 10 km på grunn av åpent terreng, og at nyere forskning fra Sverige viser at reinen vil unngå området. Videre mener de at deres kalvingsområder vil bli sterkt redusert fordi simlene i denne perioden er svært vare for støy og forstyrrelser. Videre påpeker de at området er viktig luftingsområdet for rein, og at sommerbeiter uten forstyrrelser er viktig for opparbeiding av fettressurser.

Når det gjelder høstbeitet til RBD 14 A er dette over flere tiår skjøvet østover som følge av stadige inngrep vest i distriktet, som Porsangermoen og Halkavarre skytefelt. RBD 14 A frykter ytterligere uro som følge av det planlagte vindkraftverket, og at dette vil medføre at reinen forskyves inn i reinbeitedistrikt 13 sine høstbeiter, noe som igjen vil medføre internkonflikter med nabolag.

Samlingen av reinen etter brunsten skjer nord i distriktet, til Børelvområdet, Rætkajohka og Stuorrajohka. Samling fra skogsområdene i høstbeitet er helt nødvendig for at reinen skal samles på høyfjellet før flytting. RBD 14 A frykter at også disse beite- og oppsamlingsområdene vil bli innskrenket som følge av en eventuell utbygging.

Reinbeitedistriktet viser til forskning på samlet belastning, og lokale, intermediære og regionale effekter, og understreker at reindriften lenge har vært oppmerksom på betydningen av dette.

Konsekvenser for RBD 14 A

RBD 14 A har per i dag mistet 56 % av sine arealer, enten ved direkte inngrep eller ved sterkt redusert beiteverdi. Reinbeitedistriktet anslår at en etablering av Davvi vindkraftverk vil redusere arealet med ytterligere 15-20 %. De mener videre at på grunn av arealpresset som følge av også tidligere inngrep vil inngrepsraten øke til 75 %, noe som i realiteten betyr at RBD 14 A ikke har grunnlag til å drive videre i sin nåværende form. De viser til at de per i dag har et stort NATO-skytefelt midt i sine sommerbeiter, og de mener at de ikke vil tåle en ytterligere belastning. RBD 14 A mener en etablering av Davvi vindkraftverk vil være et demokratisk og folkerettslig overgrep mot samene i området.

Netto arbeidsplasser

Reinbeitedistriktet viser til at reindrift innebærer bærekraftige og langsiktige arbeidsplasser, men at disse er truet dersom vindkraftverket realiseres. Arbeidsplasser i forbindelse med vindkraftverket vil være korttidsarbeidsplasser for spesialarbeidere og pendlere, og føre til at reindriften arbeidsplasser må nedlegges. På denne måten mener reinbeitedistriktet at det ikke vil bidra til netto arbeidsplasser, og at dette kan gi ringvirkninger i form av menneskelige tragedier.

RBD 14 A mener det er en kunnskaps- og historiemangel om samisk kultur i det norske byråkratiet og demokratiet, og at fremtiden til en historisk næring med samisk språk og tradisjon står på spill ved en eventuell utbygging.

Avslutningsvis skriver det det norske samfunnet ikke kan kreve nye samfunnsforpliktelser fra reinbeitedistriktet.

Reinbeitedistrikt 9 Čorgaš (RBD 9) skriver i brev av 27.12.2017 at styret i distriktet har behandlet melding om Davvi vindkraftverk i styremøte av 27.11.2017, og de er på det sterkeste imot planene.

RBD 9 har ti siidaandeler, 77 registrerte reineiere og et fastsatt øvre reintall på 5800. RBD 9 har sommerbeiter på Nordkynhalvøya og høst-vinter-vårbeiter som strekker seg fra områdene fra Ifjordfjellet/Vestertana og sørover til Darjohka (noen km nord for Levajok). RBD 9 er nabolag til RBD 13, der RBD 9 vinter/vårbeiter grenser mot RBD 13.

RBD 9 har 12 års erfaring fra Kjøllefjord vindkraftverk på Dyfjordhalvøya, som ligger i deres sommerbeiteområde på Nordkynhalvøya. RBD 9 viser til at antall rein på Dyfjordhalvøya har blitt redusert fra 1000-1500 rein før utbygging, til 100-150 rein etter utbygging, og mener at dette indikerer en unnvikelseeffekt på grunn av vindkraftverket. RBD 9 frykter samme unnvikelse som følge av en utbygging av Davvi vindkraftverk, noe som spesielt vil påvirke de siidaene som har vinterbeiter lengst sør i distriktet, både under anleggs- og driftsperioden.

Når det gjelder den planlagte nettilknytningen, vil den gå over to sentrale vinterbeiteområder og splitte disse i to. RBD 9 mener at kraftledninger også medfører unntakseffekter. De viser til ledningstraseen som er planlagt langs E6 og Tanaelva, og påpeker at denne vil kunne gi konsekvenser for distriktet da forstyrrelser under anleggsperioden og unntakelse fra kraftledningene vil medføre tap av store beiteareal. Det vises videre til forskning på coronastråling og støy fra kraftledninger.

RBD 9 mener videre at Davvi vindkraftverk også vil påvirke nabodistriktet, RBD 13, da deres trekkeleier til/fra sommerbeitene går igjennom planområdet. RBD 9 frykter at en unntakseffekt vil medføre at RBD 13 må føre hele flokken ned på RBD 9 sine vinter- og vårbeiter. RBD 9 mener at dette vil medføre en overbelastning på deres beiteområder, og ødelegge bærekraften i deres drift.

RBD 9 er skeptisk til valgt utreder for konsekvensutredninger for reindrift, og krever at reindriften lokale og erfaringsbaserte kunnskap skal inkluderes og vektlegges i konsekvensutredningen.

Videre krever RBD 9 at konsekvensutredningen gjør rede for inngrepet i reindriften områder med hensyn til lovverkets bestemmelser om rettigheter for reindrift og urfolk.

RBD 9 understreker at vinterbeiteområder er minimumsfaktor for reindriften, og at inngrep i slike marginale områder vil ha stor innvirkning på produksjonen i næringen. Med bakgrunn i dette, krever RBD 9 at fremtidig produksjonstap må utredes. Det er ikke tilstrekkelig med en generell utregning av antall fórenheter fra et totalt beiteareal.

Når det gjelder naturmangfoldloven, skriver RBD 9 at konsekvensutredningen må vurdere tiltaket opp mot § 1 (formål), § 8 (kunnskapsgrunnlaget), og § 14 (samiske interesser). RBD 9 påpeker at en utredning av artsmangfoldet er spesielt viktig, da samspillet i naturen har stor betydning for beitebruk.

RBD 9 skriver at konsekvensutredningen må baseres på et bredt kunnskapsgrunnlag om reindriften særegenhet, og viser til at sentrale tema er trekkmønster, flyttleier, beitebruk i ulike årstider og beitekriser og samhandling mellom siidaer. Lokal reindriftskompetanse må inkluderes for å sikre at ulike bruk av området beskrives og vurderes. RBD 9 mener videre at konsekvensutredningen må gjøre rede for hvordan tap av beite, forstyrrelser, økt driving av rein og unntakelse kan gi økonomiske virkninger i form av redusert produksjon, og igjen tapt arbeidskraft.

RBD 9 ber om at konsekvensutredningen gjør rede for hvordan unntakelse som følge av vindkraftverket vil påvirke reindriften i området. De viser til at de har 60 GPS-merkede rein ved Kjøllefjord vindkraftverk, og at datamateriale herfra dokumenterer unntakelse fra vindkraftverket. RBD 9 ber om at denne lokalkunnskapen inkluderes i kunnskapsgrunnlaget.

Videre ber distriktet om at virkninger knyttet støy og synlighet konsekvensutredes.

RBD 9 viser til forskning på psykisk helse, som fastslår at inngrep som vindkraftverk påvirker psykiske og sosiale forhold i samisk reindrift. RBD 9 ber om at slike psykososiale aspekter gjøres rede for i en konsekvensutredning.

Avslutningsvis ber RBD 9 om å få komme med ytterligere krav til utredninger underveis i prosessen, og de mener det bør kreves at utbygger dekker de kostnadene distriktene har i forbindelse med deltagelse i konsesjonsprosessen.

4.8 Interesseorganisasjoner, bydelag mm.

Samerådet skriver i brev av 30.12.2017 at de mener tiltaket vil utgjøre et betydelig naturinngrep i et samisk utmarksområde som er viktig for reindrift, naturbruk og høsting av utmarksressurser, og at vindkraftverket vil skade utmarksbruk, reindrift og kulturminner.

Samerådet viser til de prosessuelle og rettslige rammer som tiltakshaver og myndighetene må forholde seg til i konsesjonsprosessen. De påpeker at vindkraftverket med tilhørende infrastruktur må være forenelig med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP 27). Videre må tiltaket ikke krenke retten til eiendom (*right to property*), som blant annet kommer til uttrykk i Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen, tilleggsprotokoll 1 artikkel 1 og FNs Rasediskrimineringskonvensjon artikkel 5.

Samerådet understreker spesielt behovet for konsultasjoner underveis i prosessen, og viser til ILO-konvensjonen nr.169, hvor det bl.a. fremkommer at konsultasjoner skal foregå i god tro, i former som er tilpasset forholdet, og med målsetting om å oppnå enighet om eller samtykke til de foreslåtte tiltakene.

Samerådet skriver at området trolig har vært brukt til reindrift og utmarksbruk fra uminnelige tider. Det er i dag fastlagt i folkeretten at urfolks tradisjonelle bruk av land, vann og naturressurser har gitt grunnlag til eiendomsrett til slike områder. Samerådet viser til at området hvor vindkraftverket er planlagt er et område hvor eiendomsrett, bruksrett og rett til utnyttelse av naturressurser foreløpig er uavklart. I henhold til finnmarksloven skal Finnmarkskommisjonen kartlegge slike rettigheter, men kommisjonen har foreløpig ikke startet arbeidet i det aktuelle området. Inntil videre er det Finnmarkseiendommen som har grunnbokshjemmelen til området. På bakgrunn av dette, mener Samerådet at planene om Davvi vindkraftverk bør stilles i bero.

Avslutningsvis skriver Samerådet at de mener at planene om Davvi vindkraftverk med stor sannsynlighet ikke vil være i overensstemmelse med folkeretten, og at konsekvensene for samisk utmarksutøvelse og reindrift derfor må utredes grundig. Samerådet mener at det skal benyttes fagutredere med god kunnskap til samisk utmarksbruk, reindrift, samisk kultur og med kjennskap til lokalområdet.

Videre mener Samerådet at berørte interesser har rett til å bli involvert i utarbeidelsen av meldingen/utredningsprogrammet, og at dette vil sikre nødvendig lokal legitimitet til utredningsarbeidet.

Norske Samers Riksforbund (NSR) skriver i brev av 31.12.2017 at de er imot planene om Davvi vindkraftverk, og ber om at planene trekkes, da de mener at tiltaket vil ha for store konsekvenser for det samiske samfunnet.

NSR understreker at planområdet er viktig og verdifullt for samene og hele Sápmi. Det er et av de største områdene i Norge med lite inngrep, og naturen har en egenverdi. De viser til at det gjøres inngrep flere samiske områder, og at samenes stadig må forsvare sine rettigheter. NSR mener norske myndigheter må stramme inn på mulighetene for inngrep, før det samiske samfunnet, tradisjonene, kulturen og områdene blir ødelagt.

NRS viser til at det i planområdet finnes samiske kulturminner, og at dette dokumenterer at naturen alltid har vært hellig og viktig for samene. Videre vises det til at Rástegáisá er et hellig fjell på sørsiden av planområdet, og at dette området er spesielt viktig med hensyn til åndelighet.

NSR mener at Davvi vindkraftverk vil kunne føre til store konsekvenser for reindriften i området. NSR mener at kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for myndighetens vedtak i slike saker er mangelfullt, og at NVE må utsette alle nye vedtak i reindriftsområder inntil kunnskapsgrunnlaget er

oppdatert. De viser til at reindriften selv har observert større unntakseffekt fra vindkraftverk i drift enn hva forskningen så langt har påvist, og at vindkraftverk med tilhørende kraftledninger får større konsekvenser enn hva tidligere forskningsresultater har vist. Videre må NVE også hensynta at vindkraftverket og tilhørende kraftledninger kan gi konsekvenser for samer på finsk side av grensen.

NSR er kritiske til at tiltakshaver har valgt en utreder for reindrift som reindriften selv ikke har tillit til. Videre stiller de spørsmål ved at tiltakshaver ikke har fulgt tradisjonelle samiske systemer og sedvaner når de ikke har spurt samene på forhånd om å gjøre inngrep i områdene.

Sámi ealáhussearvi /Samisk næringsforbund skriver i brev av 10.10.2017 at de mener en etablering av Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning vil medføre virkninger for samisk utmarksbruk og kultur i området.

Samisk næringsforbund mener det i forbindelse med konsekvensutredningene, bør gjennomføres et studie av samisk utmarksbruk i området, i samarbeid med samiske brukere og andre med bred kompetanse på området.

Samisk næringsforbund har i sin uttalelse lagt ved et forslag til studieprogram for å utrede hensynet til samisk utmarksbruk i og ved planområdet. Det vises til at det kun finnes få og smale utredninger om samiske utmarkstradisjoner fra området spesielt og Tana generelt.

Samisk næringsforbund skriver i nytt brev av 31.12.2017 at de viser til sin tidligere høringsuttalelse, og til vedtak i Tana kommunestyre den 14.12.2017.

Samisk næringsforbund opplyser om at Grenselandet AS har vært i direkte kontakt med samiske interesser, herunder reindriftsutøverne, og at mener at tiltakshaver bør forsterke denne forhandlingsmodellen i de videre konsekvensutredningene.

Samisk næringsforbund gjør oppmerksom på at tiltakshaver planlegger et prosjekt i det sentrale Sápmi, hvor samene i nyere tid har fått flere rettigheter og selvbestemmelse over kulturen og samfunnet gjennom lovbestemmelser og konvensjoner knyttet til samenes rettigheter som urfolk. Samene i fellesskap har ansett seg som eier av området, basert på langvarig bruk. De presiserer at denne rettigheten ikke bare gjelder reindriften, men også samene som henter livberging av fra annen primærnærings.

Samisk næringsforbund mener at dersom den samiske kulturen skal bevares og utvikles, så må samene få beholde sine naturressurser. Det pekes på at samisk bruk av utmark har lovbeskyttelse gjennom flere lover, som grunnloven §110a, sameloven, plan- og bygningsloven og flere internasjonale konvensjoner.

Samiske utmarkstradisjoner kan omfatte kunnskap om arter og deres atferd, avl, fangst- og dyrkingsmetoder, og normer og regler for hvordan ressursene skal forvaltes. Lokalforvaltning kan være forvaltning av naturressurser i utmarka, sjøarealer og elver, forvaltning av rettigheter til bruk av arealene og ressursene, og forvaltning av utmarka som kulturlandskap.

Samisk næringsforbund viser til at samiske næringer tradisjonelt har vært knyttet til naturen, hvor en del av levebrødet har blitt hentet ut gjennom høsting av utmarksressurser. Dette er næringer som også gir råvarer til duodji (samisk husflid) og til ulike videreforedlingsressurser. Samisk næringsforbund mener at det er viktig at den lokale bruken synliggjøres fordi den gir et nyansert bilde av utviklingen av området over tid, slik det oppleves av brukerne av området. Dette mener de kan gi et bredere perspektiv på observasjoner og studier om bruk av naturressurser, og vil være med på å bevare sentrale erfaringer til befolkningen i Tanadalen som bruker utmarka.

Samisk næringsforbund mener at utfordringen med å forvalte samiske utmarksressurser er å skape en nøytral arena for meningsutveksling mellom storsamfunnet og lokale brukere, og få etablert en dialog hvor begge parter tas på alvor og respekterer hverandres bidrag.

Når det gjelder forvaltningens kunnskapsbehov, mener Samisk næringsforbund at det er flere kunnskapsmangler, og at dette har fremkommet gjennom spørsmål om konsesjonsordning i utmarka, økende turistaktiviteter og annen bruk i samisk utmark. Det vises til at storsamfunnet viser en økende interesse for bruk av utmark og ressurser i sjø og hav, og Samisk næringsforbund mener at lokalkunnskap om utmarksressursene bør tas til etterretning i disse prosessene.

Samisk næringsforbund mener det er viktig å få frem hvilken innvirkning same- og urfolkpolitikk har på samfunnsutviklingen, og at det må vektlegges at økt samisk rett medfører økt regional selvbestemmelsesrett på områder hvor samene rettigheter tidligere ikke har blitt vektlagt.

Deatnogátte Sámiid Searvi /Tanabredden Sameforening (DGSS) skriver i brev av 31.12.2017 at utredningsprogrammet må omfatte alle forhold som skal danne grunnlag for vurdering av endret bruk av utmark etter finnmarksloven § 4 og Sametingets retningslinjer for vurdering av samiske hensyn ved endret bruk av utmark i Finnmark, jf. §§ 1 og 2.

DGSS skriver at tiltaket er planlagt i et samisk tradisjonelt utmarksområde hvor reindrift og naturbruk med jakt, fangst og høsting av naturressurser har eksistert over lang tid. DGSS er bekymret for at tiltaket vil skade naturmangfoldet, og igjen fortrenge reindriften og forringe utmarksbruken i området. De ber derfor om at betydningen av å bevare området som et tradisjonelt område for reindriftsnæring og utmarkshøsting utredes, med innhenting og vektlegging av reindriftens og lokalbefolkningens tradisjonskunnskaper.

Videre ber DGSS om at virkninger for naturmangfold utredes, sammen med virkninger og konsekvenser som tap av arealbruk for reindrift, samisk tradisjonell utmarksbruk og næringsutøvelse med jakt og fangst.

I tillegg ber DGSS om at virkninger for samisk kultur og samfunnsliv utredes, herunder de sosiale og kulturelle konsekvensene for samisk kultur som helhet og virkningene for samiske kulturminner og kulturlandskap. DGSS viser til at for å vurdere virkningene på samiske kulturminner, er det påkrevet at det foretas registreringer i form av befaringer.

DGSS viser til at tiltakshaver er pliktig til å søke enighet i form av konsultasjoner med reindriften og andre berørte brukere, og at dette innebærer at berørte samiske interesser skal involveres i en konsultasjonsprosess om utredningsarbeidet.

Videre understreker foreningen at tiltakshaver må søke enighet med reinbeitedistriktene om hvem som skal engasjeres til å foreta fagutredningene. DGSS krever at konsekvensene for reindriftens rettigheter utredes i tillegg til reindriftens interesser. I tillegg må det foretas en folkerettslig vurdering der det gjøres en vurdering av samlede virkninger som følge av planer og tiltak innenfor reinbeitedistriktene, jf. plan- og bygningsloven § 3-1 bokstav c, forskrift om konsekvensutredning § 21 tredje ledd og Sametingets retningslinjer om endret bruk av utmark § 4.

Badje Deanu Siida skriver i brev av 30.12.2017 at de ønsker at planene om Davvi vindkraftverk stanses. De mener at tiltaket vil være et for stort inngrep i et samisk naturområde, hvor Rástegáisá er et hellig fjell og eiendomsforholdene er uavklart.

Badje Deanu Siida viser til at Finnmarkskommisjonen arbeider med å identifisere rettighetsforholdene i området. Badje Deanu Siida har samlet 80 % av bygdene i øvre Tana, med krav om at eiendommen

overføres til bygdene, med bakgrunn i at bruken av områdene i Øvre Tana er så dominerende at de skal tilfredsstillende kravene i ILO-konvensjonen 169 om besittelse og styring av utmarksbruken.

Badje Deanu Siida viser videre til at Laksefjordvidda tidligere er regulert til vannkraftformål, og på 1970-tallet ble en stor del av området regulert og oppdemmet. Badje Deanu Siida mener det er uetisk å gjennomføre en ny stor utbygging i samme område, og at tiltaket er i strid med folkerettens bestemmelser i ILO-konvensjonen 169.

Badje Deanu Siida kan ikke tillate en utbygging i Rástegáisáområdet, som brukes av lokalbefolkningen til utmarkshøsting, jakt, fiske og fangst. Videre påpeker de at dette er et viktig område for reindriften, og de ber om at området får stå uberørt.

Natur og Ungdom (NU) skriver i brev av 31.12.2017 at verden trenger mer fornybar energi, men samtidig står biologisk mangfold i fare som følge av nye inngrep i naturen. NU påpeker at den største trusselen mot artsmangfoldet er oppdeling og ødeleggelse av artenes leveområder. Når inngrepsfrie områder reduseres på grunn av vindkraftutbygging, er det viktig å sørge for at inngrepene blir minst mulig, og ikke fragmenterer og bygger ned leveområder for viktige planter, dyr og naturtyper. NU mener at Davvi vindkraftverk vil føre til et stort inngrep midt i Norges nest største inngrepsfrie naturområde.

NU viser til at planområdet ligger i et reinbeitedistrikt, og at en utbygging vil skade kalvebeite og kan føre til at distriktet må ytterligere redusere reintallet. På bakgrunn av dette, mener NU at hensynet til reindriften må vektlegges.

NU viser til at det i meldingen argumenteres med at Davvi vindkraftverk skal bidra til energibehovet for det omsøkte gruveprosjektet Nussir i Kvalsund kommune og ny oljeboring i Barentshavet. NU presiserer at de er motstandere av begge prosjektene, og med hensyn til klima, inngrepsfrie områder, naturmangfold og reindrift kan de ikke støtte en eventuell utbygging av Davvi vindkraftverk.

Naturvernforbundet, ved Landsmøtet, skriver i brev av 27.9.2017 at Davvi vindkraftverk vil legge beslag på ca. 78 km² i Norges nest største sammenhengende inngrepsfrie naturområde.

Naturvernforbundet viser til at området er populært for fiske- og turinteresserte, de mener det planlagte anlegget vil gi store negative virkninger for natur, lokal høsting, reindrift og samiske kulturminner.

Naturvernforbundet mener at artsmangfoldet i området er dårlig kartlagt, og at det er feil når det i meldingen om prosjektet oppgis at området er artsfattig.

Naturvernforbundet krever at planene om Davvi vindkraftverk skrinlegges. Uttalelsen er vedtatt av landsmøtet i Naturvernforbundet i møte 23.-24. september 2017.

Naturvernforbundet i Finnmark skriver i brev av 3.10.2017 at de mener Davvi vindkraftverk er et stort naturinngrep. De trekker paralleller til utbyggingen av Altavassdraget på 1970-tallet, som de mener ble igangsatt på tross av mangelfulle utredninger om natur og skadevirkninger.

Naturvernforbundet viser til at tiltakshaver har sendt brev til berørte parter og bedt om tilbakemelding om utformingen på vindkraftverket. Naturvernforbundet mener dette vitner om mangel på respekt, da deres oppfatning er at dette er en utbygging lokalbefolkningen ikke ønsker. Videre mener Naturvernforbundet at dersom partene gir innspill til slike planer, kan det i etterkant bli argumentert med fra tiltakshavers side at lokale interesser har vært delaktige i planene.

Naturvernforbundet i Finnmark anser planene om Davvi vindkraftverk som et angrep på den gjenværende inngrepsfrie naturen i Norge, og viser til at landsstyret i Naturvernforbundet også tar avstand fra planene.

Naturvernforbundet i Finnmark viser i nytt brev av 29.12.2017 til Naturvernforbundets landstyrevedtak av 25.9.2017 om Davvi vindkraftverk, og har i tillegg følgende kommentarer/krav til videre utredninger;

INON og biologisk mangfold

- Det må gjøres en fullstendig kartlegging biologisk mangfold og rødlistearter.
- Det må undersøkes hvor mange tilsvarende sammenhengende inngrepsfrie områder som finnes i Norge, inkludert en prognose over ulike inngrepsplaner som foreligger i denne landskapstypen fremover.
- Naturvernforbundet krever at konsekvensutredningen dokumenterer hvordan miljøsensyn blir vektlagt.
- Konsekvensutredningen må vise til forskning som dokumenterer vellykket revegetering i stor skala etter industriell virksomhet, i tilsvarende landskapstype med samme klimatiske forhold som planområdet.

Støy

- Naturvernforbundet viser til lydlandskapsforskning, som mener at det er en sammenheng mellom støy i et habitat og reduksjon av biologisk mangfold. Naturvernforbundet ber om at lydlandskapet i området utredes, og at dette gjøres av utreder med kompetanse på økologisk lydlandskapsforskning.

Rettigheter og samisk kultur

- Konsekvensutredningen må ta hensyn til naturmangfoldloven § 1, 8 og 14, jf. hensyn til samisk kultur.
- Konsekvensutredningen må vurdere planene mot reindriftsloven § 22, stenging av flyttleier.
- Konsekvensutredningen må gjøre rede for virkninger for reindrift, med hensyn til lovverkets bestemmelser om rettigheter for reindrift og urfolk.

Planlegging og inkludering

- Naturvernforbundet mener at planene om Davvi vindkraftverk har vært hemmeligholdt for offentligheten, og at dette kan bryte med FNs urfolksdeklarasjon fra 2007 om at inngrep i urfolks bruksområder krever fritt og informert forhåndssamtykke. Naturvernforbundet mener det bør engasjeres en uavhengig juridisk instans for å se på om planleggingen og prosessen frem til melding strider med urfolksrettighetene.
- Det må legges til rette for økonomisk kompensasjon for at RBD 13 og andre berørte reinbeitedistrikt skal få gjennomført en uavhengig og likeverdig konsekvensutredning.

Rástegáisa

- Konsekvensutredningen må utrede om vindkraftverket med tilhørende nettilknytninger vil bryte med områdets hellige verdi for samisk kultur, jf. ILO-konvensjonen nr. 169.

Bærekraftig produksjon

- Konsekvensutredningen må vise til dokumentasjon på at produksjonen fra Davvi vindkraftverk kan regnes som bærekraftig, jf. EU-kommisjonens Energi- og klimapakke (Barroso-pakken). Dokumentasjonen må være fremlagt av anerkjente/nøytrale forskningsinstitusjoner.
- Konsekvensutredningen må utrede fjernvirkninger med hensyn til CO²-utslipp, forurensning og naturinngrep.
- Konsekvensutredningen må omhandle driftskostnader og investeringskostnader sett opp mot inntekter per kWh.

Avslutningsvis anmoder Naturvernforbundet i Finnmark på det sterkeste at NVE avviser planene om Davvi vindkraftverk.

Svein Lund, leder for Naturvernforbundet i Ávjovárri, skriver i e-post av 25.11.2017 at han deltok på folkemøtet i Sirma den 22.11.2017, og viser til at en av NVEs oppgaver er å sikre en «samlet og miljøvennlig energiforvaltning». Lund viser til at når NVE skal vekte fordeler mot ulemper i et prosjekt, må det betinge at man kjenner begge sider av saken. Lund stiller spørsmålstegn ved hvilken kompetanse NVE har, på vegne av naturen, til å avgjøre hva som blir virkningene av at natur blir borte, at insekt- og fuglebestander reduseres, og at jord, vann og luft forurenses. Videre stiller Lund spørsmål ved hva slags kompetanse NVE har til å måle tapet når den samiske kulturen og det samiske språket blir borte, og viser til at det var dette som skjedde etter Altautbyggingen.

Lund presiserer at rettighetshavere i området er reinbeitedistriktene, bygdefolk og Sametinget på vegne av det samiske folket, og at rettighetene er bygget på alders tids bruk. Lund er skeptisk til at Grenselandet AS likevel kan ta seg til rette, med et stort økonomisk overtak. Lund viser til at når det gjelder utredninger og uttalelser fra reinbeitedistriktene, naturvernere og lokale bygdefolk, så er ikke de betalt for å arbeide med problemstillingene rundt det meldte vindkraftverket, men må jobbe gratis på fritiden. Lund ber om at NVE tar til etterretning at Grenselandet AS har et stort økonomisk og forvaltningsmessig fortrinn sammenlignet med den andre parten.

Kunes bygdelag skriver i brev av 14.6.2017 at de har følgende innspill til konsekvensutredningene;

- Dersom strandsonen på Kunes skal benyttes til kai for mottak av vindturbiner, må det gjøres feltarbeid av både vår- og høsttrekk av fugl som benytter Storelvmunningen og de tilhørende våtmarksområdene. Det må også gjøres en kartlegging av hekkende fugler i området.
- Storelva med tilhørende sideelver er vernet vassdrag. Det må redegjøres for verneforskriftens status og hvordan tiltaket kan påvirke verneformålet. Videre må det biologiske mangfoldet kartlegges.
- Davvi vindkraftverk er planlagt i Norges nest største sammenhengende naturområde. Det må fremgå av konsekvensutredningen hvordan Davvi vindkraftverk vil være samfunnsnyttig forsvarlig på bekostning av Norges gjenværende ødemarksområder.
- Konsekvensutredningen må inneholde kart som viser vindkraftverkets synlighet fra ulike steder/områder.

- Konsekvensutredningen må redegjøre for de planlagte utbyggingsaktivitetene og verdiskapningen som følge av prosjektet. Alle positive og negative virkninger for Kunes må belyses.
- Konsekvensutredningen må gjøre rede for hvordan infrastrukturen i Kunes skal bygges ut med hensyn til etablering av 30-40 nye arbeidsplasser i bygda.
- Konsekvensutredningen bør inneholde planer om hvordan prosjektet skal sikre økonomi til opprydning/tilbakeføring av området.

Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag skriver i brev av 22.12.2017 at fjellet Rástegáisá gjennom tidene har påvirket lokalbefolkningens levesett og satt preg på deres kulturelle dannelse. Bygdelaget frykter at en etablering av Davvi vindkraftverk vil forringe lokalbefolkningens identitet og stolthet, forhindre bruken av området og skape virkninger for plante- og dyrelivet i området. Sirma bygdelag ber om at planene om Davvi vindkraftverk trekkes.

Bygdelaget viser til at de på slutten av 1990-tallet, og starten av 2000-tallet deltok i et samarbeid med Kunes bygdelag og Tana kommune med å revitalisere den gamle ferdselstien over Laksefjordvidda, mellom Lágsvuongeinnoš i Tanadalen og Gussanjárga (Kunes) i Lebesby. Det ble i den forbindelse registrert fem ulike lokaliteter med kulturminner, bl.a. fangstgroper og kjøttgjemmer, og bygdelaget viser til at disse avspeiler næringsvirksomhet gjennom flere tidsepoker. Videre understreker de at Rástegáisá av lokalbefolkningen er knyttet til religion, og at offerplassene på fjellet styrker Rástegáisá som et «hellig fjell». Bygdelaget poengterer at en naturreligion er et viktig kulturbærende element i det samiske samfunnet.

Sirma bygdelag mener at natur- og naturopplevelser er grunnleggende for trivselen til innbyggerne i kommunen, og viser til at Laksefjordvidda er et område for høsting og matauke i form av bærplukking, jakt og fiske, i tillegg til ulike turopplevelser til fots, i kano, fra hesteryggen osv. Bygdelaget mener at fri tilgang til naturområder av høy kvalitet gir befolkningen livskvalitet og er med på å opprettholde bosetningsgrunnlaget og framtidstro.

Bygdelaget viser til naturmangfoldloven, og de mener at artsmangfoldet på Laksefjordvidda er dårlig kartlagt. På bakgrunn av dette mener de det bør gjennomføres en kartlegging av arter på Laksefjordvidda. Det vises bl.a. til at arten *issoleie* (NT) er observert ved Rástegáisá.

Bygdelaget viser videre til at et geologisk område i Ovddaldasvárri i Tana er fredet som naturreservat, og peker på at den ene nettilknytningen er planlagt å gå gjennom østredelen av dette området.

Sirma bygdelag er bekymret for støy fra vindkraftverket, og viser til at det ikke finnes vegetasjon eller fjelltopper som vil dempe støyen.

Avslutningsvis ber Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag om at følgende temaer kartlegges i en konsekvensutredning;

- Kulturminner, historisk bruk av Laksefjordvidda
- Immaterielle kulturminner, naturreligion og identitetsskapende betydning for den samiske befolkningen og den kulturelle verdi naturen har for det samiske samfunnet
- Artsmangfoldet
- Støymålinger ved ulike værforhold
- Klimatiske konsekvenser for bygging av et stort vindkraftanlegg

- Helsekonsekvenser for lokalbefolkningen

Holmesund og Gardak bygdelag ber i brev av 30.12.2017 om at planleggingen av Davvi vindkraftverk stoppes, da de mener at vindkraftverket med tilhørende nettilknytning er et for stort inngrep i uberørt natur.

Bygdelaget mener at vindkraftverket kan medføre negative virkninger for rypebestanden, snøugle, elg, rovfugl, fjellrev og annen fauna i området. De viser til at Laksefjordvidda ble regulert til vannkraft i 1970. Store deler av området på nord- og østsiden er regulert og oppdemmet, og at dette har hatt store konsekvenser for jakt, fangst og dyreliv. Med bakgrunn i dette, mener Holmesund og Gardak bygdelag at området bør skånes for ytterligere kraftutbygginger.

Det vises videre til at området rundt Rástegáisa er av stor verdi for lokalbefolkningen, spesielt med hensyn til tradisjonell samisk bruk av utmark. Bygdelaget skriver at unge tilflyttere til Tana ønsker å bo der nettopp på grunn av nærhet til naturen, og de frykter at en utbygging av Davvi vindkraftverk vil ødelegge området.

Bygdelaget viser til at området er viktig for reindriftsnæringen, og at reindriften de siste 30 årene har mistet arealer til andre næringer.

Goahtegarret/ Samenes Naturressursforbund (SNF), Leavvajoga ja Rásttigáissá Sámesiida, (LRS) og Sámiëana ber i brev av 31.12.2017 om at NVE stanser planleggingen av Davvi vindkraftverk i meldingsfasen, da de mener at prosjektet vil være et overgrep mot samene i området, og for det øvrige samiske samfunn.

De viser til Samerettsutvalgets utredninger som de mener befester at de aktuelle områdene er viktige samiske områder for næringsutøvelse, og at samene har eierskap til områdene etter alders tids bruk. LRS vil fremme eiendomskrav til Finnmarkskommisjonen over de samme landområder som Grenselandet AS planlegger vindkraftverk.

SNF/LRS og Sámiëana påpeker at områdene er viktige historiske og hellige områder, og området har stor åndelig og kulturell betydning for samene. De mener tiltakshaver i meldingen viser manglende kompetanse om samenes bruk av naturen, bl.a. med hensyn til at de ikke har sjekket ut samenes bruk av området og ved å skrive at områdene er urørte.

SNF/LRS og Sámiëana understreker at samene som urfolk har en kollektiv forpliktelse og sedvane til å ta vare på sitt eksistensgrunnlag og videreføre samisk tenkemåte, rettsoppfatninger, tradisjoner, levesett, språk, næringer, kultur og naturen for minst syv generasjoner frem i tid.

SNF/LRS og Sámiëana frykter at en eventuell etablering av Davvi vindkraftverk vil fortrenge samene fra sine tradisjonelle bruksområder, og hindre deres mulighet for utmarksbruk og næringsutøvelse. De mener NVE må ta hensyn til at det er viktig for samene å ha selvstendig rett til å livnære seg i de naturgitte forholdene som finnes i disse områdene. SNF/LRS og Sámiëana påpeker videre at vindkraftverk med tilhørende infrastruktur vil påvirke dyre- og fuglelivet i området negativt.

SNF/LRS og Sámiëana krever at følgende utredes;

- Samiske kulturminner skal kartlegges ytterligere i planområdet og i influensområdet.
- Samisk bruk av områdene skal kartlegges og beskrives grundig. Utredningen skal gjøres av samer med kunnskap om områdene. Utredningen skal bekostes av tiltakshaver.
- Det skal gjøres en helhetlig konsekvensutredning av samenes bruk av plan- og influensområdet.

- Konsekvensutredningene skal gjennomføres av samer med omfattende kunnskap om de aktuelle områdene.
- NVE og Grenselandet AS skal sammen med SNF/LRS og Sámičana bli enige om hvem som skal gjennomføre konsekvensutredningene.

Ávjovárre flyttsameliste skriver i e-post av 31.12.2017 at de er imot planene om Davvi vindkraftverk, og viser til at prosjektet også er uønsket av lokalbefolkningen. Ávjovárre flyttsameliste ønsker ikke at det gjennomføres en konsekvensutredning av en utreder som er engasjert av tiltakshaver.

Ávjovárre flyttsameliste mener at en konsesjon til Davvi vindkraftverk vil være fatalt for kulturen og næringsvirksomheten til de lokale reineierne, og således vil ramme lokal verdiskapning. De viser til at reindriftsnæringen i Finnmark allerede er presset fra flere hold når det gjelder utbyggingsprosjekter, og at reindriften har vært gjennom en tvangsreduksjonsprosess av reintallet fra myndighetene.

Ávjovárre flyttsameliste viser til at Norge i dag er selvforsynt med fornybar energi, og de kan ikke se at det foreligger noe forsyningsbehov som kan rettferdiggjøre en ytterligere utbygging og ekspropriering av reinbeiteområder. Ávjovárre flyttsameliste stiller spørsmål ved hvorfor Norge skal subsidiere inngrep i egen natur for å finansiere produksjon av billig strøm til kraftmarkedet i Europa. Videre skriver Ávjovárre flyttsameliste at det krever mer fossil energi å produsere en vindturbin enn hva den vil genere av fornybar energi i sin levetid. Dersom det skal satses på fornybar energiproduksjon i Norge, mener Ávjovárre flyttsameliste at dette bør gjøres gjennom havvind.

Karášjoga Johttisámiidlistu/ Karasjok flyttsameliste skriver i brev av 31.12.2017 at de ikke støtter planene om Davvi vindkraftverk med tilhørende nettilknytning. De mener at tiltaket vil ha store virkninger for reindrift i reinbeitedistrikt 13, 14 A og 9.

Karasjok flyttsameliste skriver at en eventuell utbygging av Davvi vindkraftverk vil direkte berøre RBD 13 sin flyttlei, og deres høst- og vårområder. Rástegáisa og Vuonjalrášša er spesielt viktige vårbeiteområder. Dersom det planlagte vindkraftverket realiseres, frykter de at dette området vil gå tapt, og at den tradisjonelle flyttleien ikke kan benyttes. Karasjok flyttsameliste mener at alle inngrep med ulike former for installasjoner, vil føre til at reinen vil sky disse områdene, noe som i neste konsekvens vil føre til press på nabo-distriktene.

Karasjok flyttsameliste viser videre til reindriften rettigheter, herunder ILO-konvensjonen, og til naturmangfoldloven § 8, hvor det heter at myndighetene skal vektlegge kunnskap om samisk bruk ved vurderinger av naturmangfoldet.

Karasjok flyttsamelag skriver i brev av 21.12.2017 at vindkraftverket, inkludert menneskelig aktivitet, vei og anlegg, er ødeleggende for reindriften i området, og vil ha større konsekvenser enn kun i det området vindkraftverket og tilhørende anlegg lokaliseres. Karasjok flyttsamelag mener at vindkraftverket også vil ha virkninger for nabo-distrikter.

Karasjok flyttsamelag har følgende krav til konsekvensutredningen:

- Utreder må ha fagkompetanse i reindriftsnæring, og i samisk kultur og språk.
- Det må beregnes hvor mange som må slutte i de berørte distriktene og i nabo-distriktene på grunn av vindkraftverket.
- Vurdering av økonomiske tap for reindriften.
- Vurdering av ekstraarbeid for reindriften.

- Vurdering av sosiokulturelle aspekter.
- Vurdering av om inngrepet er forenelig med folkeretten.

Karasjok flyttsamslag etterlyser omtale av forholdet til reindriftsloven og plan- og bygningsloven i lovgrunnlaget for meldingen. Videre mener flyttsamslaget at artikkel 8 i konvensjon om biologisk mangfold, som spesielt nevner kunnskapen til urbefolkning og lokalbefolkning, burde blitt nevnt i meldingen. De peker på at naturmangfoldloven har sitt utgangspunkt i denne konvensjonen, og at lokal kunnskap skal veie like tungt som vitenskapelig kunnskap.

Flyttsamslaget viser til at arealinngrep per i dag utgjør den største trusselen mot reindriftens eksistens, herunder forstyrrelser som medfører at reinens naturlige bruk av områder reduseres eller opphører. De viser til forskning i samiske beiteområder i Sverige, hvor resultatene viser at rein i kalvings- og vinterbeiteområder påvirkes negativt av vindkraftverk (Skarin m.fl. 2016). Flyttsamslaget forventer at denne rapporten tas med i konsekvensutredningen for reindrift.

Karasjok flyttsamslag viser videre til forskningsprosjektet «Reindriftens hverdag», et samarbeidsprosjekt mellom Norske Reindriftsamers Landsforbund og Samisk nasjonal kompetansesenter – psykisk helsevern og rus. Flyttsamslaget skriver at resultatene fra dette prosjektet viser at inngrep fører til stress og merarbeid for reindriftsutøverne, og at dette er en av årsakene til at de er imot en utbygging av Davvi vindkraftverk.

Karasjok flyttsamslag mener at bruk av gamle og utdaterte arealbrukskart ikke er god etikk i prosessen, og påpeker at reinbeitedistriktene selv må få gi et mer detaljert bilde av inngrepenes omfang og konsekvenser. Flyttsamslaget mener at distriktenes egne beskrivelser må veies tungt i vurderingen av om vindkraftverket skal etableres eller ikke.

Karasjok flyttsamslag mener at store utbygginger medfører nedleggelse av arbeidsplasser i reindriftnæringen, og viser til at i RBD 13 og 14 A har det skjedd en nedleggelse som følge av Adamselvutbyggingen i 1973 og utvidelse av skytefelt i Halkavarri i 1980. Flyttsamslaget skriver at i forbindelse med disse utbyggingene, har fem familier måtte legge ned sin næring, noe som betyr 20 arbeidsplasser. Flyttsamslaget mener at totalt har 60 arbeidsplasser forsvunnet som følge av de ovennevnte utbyggingene, utelukkende i samiske lokalsamfunn.

Flyttsamslaget betviler at det blir skapt nye netto arbeidsplasser som en følge av kraftutbygging, og mener at dersom nye arbeidsplasser blir skapt, er dette på bekostning av eksisterende arbeidsplasser i reindriftnæringen. De ber om at det gjøres en vurdering av hvor mange i reindriften som mister sin arbeidsplass som følge av Davvi vindkraftverk, og viser til at reindriftnæringen også bidrar til næringsutvikling gjennom skuterbutikker og bensinstasjoner. Karasjok flyttsamslag ber om at dette også utredes, og skriver avslutningsvis at de er imot en utbygging av Davvi vindkraftverk.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) skriver i brev av 27.12.2017 at de fraråder en realisering av Davvi vindkraftverk med bakgrunn i følgende punkter;

- Byggingen vil være et stort naturinngrep i nasjonal målestokk, og ramme inngrepsfrie naturområder særlig hardt.
- Utbyggingen er i konflikt med viktige vår- og vinterbeiteområder for rein.
- Etableringen frarådes på bakgrunn av mulig påvirkning på truede arter, herunder rødlisteartene snøugle (EN) og dverggås (CR).

NOF har følgende krav til konsekvensutredning;

- På grunn av kunnskapsmangel om naturverdiene i området, må NVE stille strenge krav til naturfaglige utredninger som involverer et betydelig feltarbeid i området. NOF krever at feltarbeidet utføres av personer med god ornitologisk kunnskap, og gir oversikt over både hekkende og trekkende arter i området, med hovedfokus på rovfugl.
- Konsekvensutredningen må vise virkninger for fuglelivet og muligheter for avbøtende tiltak, delt opp i anleggsfase og driftsfase.
- Konsekvensutredningen må avklare konfliktpotensialet for rødlistearter som snøugle (sterkt truet) og dvergås (kritisk truet).
- Konsekvensutredningen må gjøre rede for fjellrevens ev. bruk av området, og herunder virkninger for lemen, med hensyn til fjellets økosystem.
- Konsekvensutredningen må gi en god vurdering og oversikt over samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10. Vurderingen må inkludere både eksisterende og planlagte tiltak.
- Konsekvensutredningen må gjøre rede for kunnskapsstatus for virkninger for reindrift.

NOF viser til nasjonal ramme for vindkraft på land, og mener at prosjekter som meldes og konsesjonsbehandles før den nasjonale rammen for vindkraft er ferdigstilt, vil kunne befinne seg i områder der man senere vil fraråde utbygging. NOF anbefaler at NVE ikke behandler søknaden om Davvi vindkraftverk før den nasjonale rammen for vindkraft er ferdigstilt.

La Naturen Leve (LNL) skriver i brev av 30.12.2017 at Davvi vindkraftverk er et av flere planlagte og realiserte vindkraftverk i Finnmark, og sett i lys av andre tiltak som vannkraftutbygging og gruvedrift, mener LNL at tiltakets virkninger med hensyn til samlet belastning jf. naturmangfoldloven § 10 bør vektlegges og vurderes i konsekvensutredningen.

LNL påpeker at konsekvensutredningen må utføres av nøytrale og velrennomerte firmaer, uten binding til Multiconsult, Grenselandet AS eller dets eiere.

LNL har gjennomgått meldingene og mener disse inneholder en rekke forbehold og feilaktig informasjon, som bl.a. vindressurser i området, bidrag til forsyningssikkerhet og samlede terrenginngrep. LNL viser til at det av meldingen om vindkraftverket fremgår at den endelige utbyggingsløsningen kan bli annerledes enn hva som er meldt med hensyn til turbintyper, antall og traseer for internveger. LNL mener at dette medfører at de ikke har en reell mulighet til å vurdere naturinngrepenes omfang og virkninger. LNL er bekymret for at tiltakshaver også ev. etter at en konsesjon er gitt kan forandre planer og traseer som ikke er i henhold til hva som er konsekvensutredet. LNL mener derfor at NVE må kreve at de premissene som blir lagt til grunn for fagrapportene i konsekvensutredningene, skal være bindende for tiltakshaver i et ev. videre forløp.

LNL viser til NOFs og Naturvernforbundets høringsuttalelser til saken, og påpeker at INON og virkninger for naturmangfold, herunder fugl og sårbare arter, må utredes grundig.

LNL mener at norsk landbasert vindkraft ikke har en dokumentert klimaeffekt, og ber om at Davvi vindkraftverks eventuelle klimabidrag utredes nærmere.

Når det gjelder virkninger for reindrift, ber LNL om at konsekvensutredningen gjør rede for vindkraft og reindrift på et faglig velfundert og nøytralt grunnlag.

LNL mener at nettilknytningen til Davvi vindkraftverk er avgjørende for hele prosjektet, og ber om at NVE vektlegger samfunnskostnadene ved en videre nettutbygging i Finnmark.

Fortidsminneforeningen skriver i brev av 31.12.2017 at det må undersøkes om det er forekomster av norske og kvenske kulturminner i området. I tillegg må utredningen også omfatte immaterielle kulturminner, dvs. gudstro, tradisjoner og minner om historiske hendelser. De peker på at en utbygging av vindkraftverket vil ha visuelle virkninger, og ha en indirekte påvirkning i form av støy, skyggekast, refleksblink og iskast.

Fortidsminneforeningen skriver at det må tas hensyn til alle typer kulturminner, og at virkninger må beskrives og kartlegges. Det må videre tas hensyn til kulturminneloven og verneplaner, og det må gjennomføres befarings i barmarksesongen. Arbeidet må gjøres i samarbeid med fylkeskommunen og Sametinget. Fortidsminneforeningen påpeker at utredningen må bygge på eksisterende kunnskap, og at relevant dokumentasjon skal gjennomgås. Her nevnes databaser som Kultursøk, Askeladden og SEFRAK. Fortidsminneforeningen påpeker at både SEFRAK og Askeladden er ufullstendige databaser.

Fortidsminneforeningen viser til nødvendigheten av å se helheten mellom natur, fysiske kulturminner og immaterielle kulturminner, og skriver at landskap og kulturminner henger nøye sammen, spesielt i samisk kultur.

Fortidsminneforeningen forutsetter at det gjøres nødvendige undersøkelser i samarbeid med kulturminneforvaltningen og andre interessenter.

4.9 Privatpersoner/grunneiere//andre

Levajok Fjellstue AS skriver i brev av 15.10.2017 at de er en liten bedrift beliggende i Tana kommune, som baserer sin virksomhet på hest, jordbruk, servering, overnatting og turisme. Fjellstua har drevet slik minst siden århundreskiftet 1800-1900, i tillegg til at de driver en fjellhytte fra 1960-tallet ved Geinojavrra. Levajok Fjellstue skriver at de har gjort betydelige oppgraderinger av hytta de siste årene, og at hytta kun ligger noen få kilometer fra det planlagte vindkraftverket.

Levajok Fjellstue skriver at området er noe av det mest uberørte arealet som er igjen i Finnmark, og at de ikke har funnet spor av motoriserte kjøretøy i områdene rundt vannene, som de bruker til røyefiske. De mener området bærer lite spor av menneskelig aktivitet, og er velegnet for fjell- og turfolk, isfiskere og reindriftsfolk, i tillegg til deres egne gjester.

Dersom Davvi vindkraftverk blir realisert, frykter Levajok Fjellstue AS følgende konsekvenser:

- Nedgang i fisketurister og turfolk tilknyttet Levajok Fjellstue, og at røybeholdningen reduseres.
- Nedgang i toppurister til Rástegáisá, med færre overnattinger i både fjellhytta og i Levajok.
- Utvikling av nye fjelløyper for fotturister kan stoppe, f.eks. Kunes til Levajok, som har vært planlagt lenge.
- Øst-Finnmarks eneste høyfjellsområde blir ødelagt som destinasjon for fjellvandrere og andre som ønsker å oppleve uberørt natur.

Levajok Fjellstue frykter at ovennevnte konsekvenser vil true deres inntektsgrunnlag. Levajok Fjellstue er imot en utbygging av Davvi vindkraftverk.

Dag Hegge og Kari Løvøy skriver i e-post av 4.10.2017 at i forbindelse med planer om dypvannskai på Kunes, må det gjøres en feltundersøkelse av fuglebestanden på gruntvannsområdet/elvedeltaet, både med hensyn til rasteområde for trekkfugl, og for stedegne fugler.

Hegge og Løvøy mener videre at geologien i området må konsekvensutredes, da det er registrert nunatakområder og gamle brefronter på og i områdene rundt fjellene Askasgaissa og Nuorttborggagaissa.

Videre ber Hegge og Løvøy om at hensynet til det vernede vassdraget Storelva må konsekvensutredes.

Til slutt ber Hegge og Løvøy om at det i konsekvensutredningen gjøres en vurdering av det ansvaret Norge har både nasjonal og internasjonalt til å ta vare på de siste uberørte inngrepsfrie naturområdene i Norge.

Vedlagt høringsuttalelsen følger vedlegg om geofaglige undersøkelser, og faginformatjon om Storelvas utløp i Laksefjorden.

Trond og Arnhild Johannessen skriver i e-post av 31.12.2017 at de er bekymret for at det aktuelle området skal omgjøres fra villmark til anleggsområde. Om det skal gis konsesjon til Davvi vindkraftverk, ber Johannessen om at det sikres at en del av verdiskapningen kommer lokalmiljøet til gode, bl.a. at lokal arbeidskraft benyttes i anleggsperioden og at lokal arbeidskraft også prioriteres i driftsfasen. Johannessen ber om at det spesifiseres hvilke driftsoppgaver som vindkraftverket vil medføre, og hvor mange arbeidsplasser med lokal tilknytning som kan forventes i driftsfasen.

Marit Broch Johansen skriver i e-post av 31.12.2017 at planområdet er verdifull ødemark, som brukes av både mennesker og dyr. Johansen viser til at den lokale tradisjonelle bruken av naturen er stor, bl.a. til høsting av mat og virke til duodji og kunst. Johansen er imot planene om Davvi vindkraftverk.

Siri Broch Johansen ber i brev av 31.12.2017 om at planene om Davvi vindkraftverk stoppes. Johansen mener at tiltaket vil ha virkninger for inngrepsfrie områder og rødlistede arter, som bl.a. rype, snøugle og fjellrev.

Johansen viser til at området på nordsiden og østsiden av Laksefjordvidda er regulert og oppdemmet til vannkraftformål, og at dette har hatt store konsekvenser for jakt, fangst og dyreliv i området. Med bakgrunn i dette mener hun at området bør skånes for ytterligere kraftutbygging, og viser til at området rundt Rástegáisa er et viktig område for lokalbefolkningen og tradisjonell samisk bruk av utmark.

Johansen påpeker at reindriften i området er avhengig av inngrepsfrie arealer, og at næringen opplever stadig å miste areal til andre interesser. Johansen mener at istedenfor å etablere nye vindkraftverk, bør heller NVE fokusere på opprustning av eksisterende vannkraftverk. Johansen ber om at NVE utreder mulighetene for oppgradering av samtlige vannkraftverk i Norge fremfor å gi konsesjon til nye vindkraftverk.

Avslutningsvis ber Johansen om at dersom det gis konsesjon, så må NVE sette vilkår om opprydningsgaranti.

Tonje Margrete Johansen m. fl., skriver i brev av 31.12.2017 at de tilhører Kunes i Laksefjord, og er aktive brukere av naturen i området. Johansen m.fl. mener en utbygging av Davvi vindkraftverk vil være et alvorlig inngrep som vil påvirke naturområdet, og lokalbefolkningens bruk av denne.

I forbindelse med konsekvensutredningsprogram, ber Johansen m.fl. om følgende;

- Det må gjennomføres biologiske undersøkelser, herunder fauna og flora, for hele området, med tilhørende vurderinger for hvordan vindkraftverket med tilhørende nettilknytning vil påvirke artene.
- Områdene Askasgaisa, Vounjalrassa og Vilgesrassa, består av naturtypen blokksteinområde/ur på flatmark. Det må undersøkes om området bør vernes med hensyn til denne naturtypen.
- Virkninger for stedegne og hekkefuglers hekkemønster må utredes, herunder for sjø- og vadefugler ved det planlagte kaianlegget ved Kunes.
- Det må redegjøres for Norges forpliktelser til å ta vare på uberørt natur.
- Visuelle virkninger må utredes.
- Det må gjennomføres arkeologiske undersøkelser i planområdet for vindkraftverket, nettilknytningstraseene og det planlagte kaianlegget ved Kunes.
- Det må vurderes om en dypvannskai i indre Laksefjord vil ha virkninger for laks og andre marine arter i vassdragene ved Kunes.
- Det må gjøres rede for hvordan prosjektet skal finansieres, herunder må det fremkomme om tiltakshaver har økonomi til både gjennomføring av prosjektet, driftsfasen og opprydning av området etter konsesjonens levetid.
- Det må gjøres rede for hvem som har ansvar for at området settes tilbake i stand når vindkraftverket ikke lenger er i drift.
- Virkninger for reindrift må utredes.

Øyvind J. Johansen skriver i brev av 20.12.2017 at Askasgaisa, Vounjalrassa og Vilgesrassa består av en veldig spesiell naturtype, med blokksteinsområde/ur på flatmark. Johansen ber om at det undersøkes hvor mye det finnes av denne naturtypen i Norge, og at det må vurderes om dette området ev. burde vært vernet.

Johansen presiserer at arealbrukskartene til reindriften i området er gamle og utdaterte, og at disse må gjennomgås med reinbeitedistriktet.

Johansen viser til at det ikke er gjort undersøkelser av biologisk mangfold i området, og mener det må gjøres en undersøkelse av hvilke dyre-, fugle- og plantearter som finnes i området, og en vurdering av konsekvensene for disse artene.

Det vises videre til at vindkraftverket er planlagt i Norges største sammenhengende, uberørte ødemarksområde, og Johansen ber om at det gjøres en vurdering av Norges forpliktelser til å ta vare på uberørt og inngrepsfri natur.

Når det gjelder kaianlegg ved Kunes, viser Øyvind Johansen til at det forekommer kulturminner i den aktuelle strandsonen, og ber om at dette kartlegges. Videre mener han at området er et populært turområde for lokalbefolkningen og turister, og at et kai- og industriområde vil ødelegge for mye av trivselen.

Odd Oskarsen skriver i brev av 30.12.2017 at han er imot planene, og han mener at å produsere kraft for å eksportere til Finland/EU, innebærer at tiltaket ikke har noen samfunnsmessige virkninger gjennom verdiskapning for befolkningen i Finnmark. Oskarsen påpeker at hverken staten eller statlige bedrifter aldri har eid utmarka i Finnmark, men at denne tilhører befolkningen. I følge Oskarsen, ble finnmarksloven etablert for å tilbakeføre eiendomsretten til befolkningen, og denne rettsprosessen

foregår fremdeles. Det vises til at det i meldingen står at Finnmarkseiendommen (FeFo) styres av Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Oskarsen påpeker at dette ikke er korrekt fremstilt, og at hverken fylkeskommunen eller Sametinget har noen instruksjonsmyndighet over FeFo.

Sarina Saraksen skriver i brev datert 21.12.2017 at julenissen bor i Rástegáisá, og etterlyser forespørsel fra tiltakshaver med hensyn til prinsippet om fritt og forhåndsgitt samtykke ved tiltak i samiske områder. Han er imot planene, spesielt med hensyn til reinen og utmarksutøvelse.

Siljá Somby, på vegne av familien Somby, skriver i brev av 31.12.2017 at de på bakgrunn av fjellområdet Rástegáisá og dets unike religiøse betydning for den samiske kulturen, motsetter seg utbygging i området. De mener en utbygging i området vil bryte med tradisjonell sedvanerett, opparbeidet med uminnelig tids bruk av området.

Somby viser til at fjellområdets hellighet er grundig dokumentert gjennom ulike historiske dokumenter, også utover den samiske kulturen, både på norsk og finsk side. Videre påpeker Somby at det finnes betydelige forekomster av kulturminner i området.

Somby viser til FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966, ILO-konvensjonen nr. 169 og FNs erklæring om urfolks rettigheter, og understreker at de med forankring i denne folkerettslige beskyttelsen av tradisjonell religionsutøvelsen motsetter seg ethvert inngrep i Rástegáisá og omegn.

Monica Sommervik m.fl. skriver i brev av 20.9.2017 på vegne av de som har flyttet fra Kunes, og beskriver deres oppfatning av hvordan befolkningen på Kunes og de andre små bygdene i indre del av Lebesby kommune ikke vil ha noe igjen for en ev. etablering av Davvi vindkraftverk. Sommervik m.fl. mener at en ev. utbygging av Davvi vindkraftverk vil føre til store naturinngrep i uberørt natur og negative virkninger for reindrift, og ber om at prosjektet skrinlegges.

Juha Tervo skriver i e-post av 26.10.2017 at selv om vindkraft er ren energi, bør det ikke bygges vindkraftverk hvor som helst. Han mener at vindkraftverk ikke passer inn i fjellnatur, og spesielt ikke i Tana.

Rolf-Erik Poppe, Lars Thomas Poppe og Trygve Poppe skriver i brev av 28.1.2018 at dersom Davvi vindkraftverk blir realisert, vil tiltaket redusere et av de største villmarkspregede områdene i Norge. Poppe m.fl. skriver at de har vært på tur i området, og det er nettopp opplevelsen av at området fremstår som urørt og totalt øde som er det unike ved det. De mener at et vindkraftverk vil fragmentere området, og ødelegge opplevelsen av et urørt landskap. Videre mener de at Davvi vindkraftverk vil være synlig fra store avstander og endre områdets særegenhet. Vedlagt høringsuttalelsen følger et kart som viser områdets størrelse i INON-sammenheng, og en artikkel fra Fjell & Vidde (2004) som omhandler deres tur i området.